

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra speciální pedagogiky

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Význam časopisu Nový Prostor pro lidi bez domova
The Purpose of the magazine Nový Prostor for the homeless people

Natálie Maurerová

Vedoucí práce: PhDr. Monika Mužáková, Ph.D.

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: Speciální pedagogika se zaměřením na vzdělávání –
Český jazyk se zaměřením na vzdělávání

2017

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Význam časopisu Nový Prostor pro lidi bez domova vypracovala pod vedením vedoucího bakalářské práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato bakalářská práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 10.7.2017

.....

podpis

Ráda bych na tomto místě vyjádřila poděkování paní PhDr. Monice Mužákové, Ph.D. za její velmi cenné a upřímné rady, které mi dávala po celou dobu mého psaní, a také za její trpělivost a její lidský přístup. Rovněž bych chtěla poděkovat všem klientům Nového Prostoru, které jsem v rámci své práce oslovila, a kteří se mi nebáli otevřít a sdělit mi svůj životní příběh.

ANOTACE

Tato bakalářská práce s názvem Význam časopisu Nový Prostor pro lidi bez domova se zaměřuje na povrchové zmapování fenoménu bezdomovectví a podrobné obsáhnutí tématu Nový Prostor. Cílem práce bylo zjistit, do jaké míry je organizace Nový Prostor pro její klienty důležitá a jaký je její význam pro již zmíněné uživatele. Ke zpracování praktické části jsem zvolila metodu polostrukturovaného rozhovoru, skrze který jsem získala stěžejní informace. Provedeným výzkumem jsem zjistila, že veškerí respondenti jsou s prací a podporou ze strany organizace Nový Prostor velmi spokojeni a vnímají organizaci jako něco, co jim pozitivně ovlivnilo život.

KLÍČOVÁ SLOVA

Bezdomovectví, Nový Prostor, sociální služby, nezisková organizace

ANNOTATION

This bachelor's thesis called The Purpose of the Magazine Nový Prostor for Homeless People is focused on surface mapping of the phenomena of homelessness and in depth exploration of the topic of Nový Prostor. The goal of this thesis was to assess the degree of importance this organisation has to it's clients and the meaning it has to them. To convey the practical part I chose the method of a partially structured interview through which I gained the essential information. Through the research I was able to indentify that all respondents are content with their work and the support from the organisation Nový Prostor and that they see the organisation as something which has positively affected their lives.

KEYWORDS

Homelessness, Nový Prostor, social work, a non-profit organisation

Obsah

1	Úvod.....	8
2	Bezdomovectví.....	10
2.1	Definice pojmu bezdomovec	10
2.2	Osoba bezdomovce	10
2.3	Definice pojmu bezdomovectví	12
2.4	Bezdomovectví v České Republice po roce 1989	13
3	Podpora a pomoc osobám bez domova.....	17
3.1	Sociální práce s bezdomovci.....	17
3.2	Terénní sociální práce s bezdomovci.....	20
3.3	Nestátní neziskové organizace pracující ve prospěch lidí bez domova.....	21
4	Nový Prostor	24
4.1	Základní informace o organizaci Nový Prostor	24
4.2	Vize a smysl organizace Nový Prostor	25
4.3	Historie a vývoj organizace Nový Prostor	27
4.4	Časopis Nový Prostor	28
4.5	Prodejci Nového Prostoru.....	29
4.6	Falešní prodejci.....	31
5	Praktická část.....	32
5.1	Cíl práce.....	32
5.2	Metodologie	33
5.3	Rozhovor č. 1 – Paní Jana.....	35
5.4	Rozhovor č. 2 – Pan Jaromír.....	39
5.5	Rozhovor č. 3 – Pan Rost’a	42
5.6	Diskuze	44
6	Závěr.....	47
7	Použitá literatura a další zdroje	48

8	Přílohy.....	50
---	--------------	----

1 Úvod

Pod oblast speciální pedagogiky spadá nepřeborná řada subdisciplín, která stojí za pozornost. V rámci volby tématu jsem se zaměřila na problematiku bezdomovectví, konkrétně na přínos organizace Nový Prostor pro pražskou bezdomoveckou scénu. Příčinou mých pohnutek ke zpracování této otázky je snaha demonstrovat nezajímavým osobám, že za prací organizace Nový Prostor se neskrývá pouze stejnojmenné periodikum, jehož prodejce máme možnost každodenně potkávat po různých koutech Prahy, ale že jejich přesah a pomoc potřebné skupině je značně vyšší.

Existuje mnoho úhlů pohledů, skrze které je bezdomovectví definováno. Vedle primárního aspektu ztráty přístřeší je to absence pocitu bezpečí, které se běžně s domovem pojí, nebo sociální vyloučení jedince na okraj společnosti. Přestože značná část populace smýšlí o těchto osobách jako o nepřizpůsobivých občanech, je třeba si uvědomit, že každý z nás pochází z odlišného prostředí a má jiné charakterové rysy, což je důvodem toho, že pro někoho je náročnější uspět se v tomto rychlém a mnohdy hektickém světě. Právě pro tyto jedince je podpora ze strany neziskových sektorů velice důležitá. V České Republice známe takto orientovaných organizací hned několik, například Naděje, Armáda Spásy nebo již zmíněný Nový Prostor.

Všechny tyto organizace společně sdílí snahu zlepšit bezdomovcům život a minimalizovat strasti jejich bytí. Systém péče a podpory o tuto cílovou skupinu je poměrně různorodý. Existují organizace s ryze účelovým charakterem, čili pomoc osobě při získání určitých prostředků (finance, ošacení, potrava, atd..) a také organizace s jistým sociálním přesahem. Tyto organizace svou pozornost zaměřují na postupné začleňování vyloučeného jedince zpět do společenského centra, snaží se takovému člověku pomoci znovu nabýt základní životní jistoty, které jsou reprezentovány v první řadě bydlením a pracovními možnostmi. Přestože Nový Prostor spadá do té druhé kategorie, tak si troufám říci, že poněkud specifickým způsobem. Zaměstnaní klienti mají v rámci pracovních povinností v určitých aspektech poměrně volnou ruku, což je nepochybně účelná taktika, jak odlišit osoby, které si jejich pozornost nezaslouží.

Zároveň ale naopak pilný a pracovitý člověk pod taktovkou této organizace má možnost skutečného posunu. Tyto domněnky se budu snažit podložit výsledky z mého terénního výzkumu.

Cílem mé bakalářské práce je obsáhnout a zpracovat problematiku fenoménu bezdomovectví v širším měřítku, zmapovat oblast činností organizace Nový Prostor, zkoumat jakými prostředky se snaží svým klientům pomáhat a do jaké míry se jim to daří. S tím je úzce provázána praktická část – terénní výzkum, v kterém se pokusím zjistit, jak toto reflektují samotní klienti Nového Prostoru. Ze sumarizace a sloučení těchto dvou stanovisek se pokusím dojít k závěru, jaký je tedy skutečný význam časopisu a celé organizace Nový Prostor pro lidi bez domova, jestli a popřípadě jak moc je jim organizace v jejich těžké životní etapě oporou.

2 Bezdomectví

2.1 Definice pojmu bezdomovec

Přestože je označení člověka bez domova bezdomovec legitimní termín, ve vnímání většinové společnosti sebou nese negativní konotace. „Někteří pracovníci starající se o bezdomovce se bojí označovat své klienty jakýmkoliv diskriminačním pojmenováním, včetně slova bezdomovec. Samotné osoby bez trvalého zázemí dlouho odmítají nazývat se bezdomovci, protože vnímají tento pojem jako stigmatizující. Bezdomovec je podle těchto představ člověk žijící mimo společnost, jemuž tento stav vyhovuje.“¹ Za pojmenováním bezdomovec si mnozí automaticky dosazují stereotypní představu nevzhledně vypadajícího individua, vyloučeného v parku, popíjejícího tekutinu nejasného charakteru. Podle těchto primitivních škatulek častokrát lidé ukvapeně soudí osoby bez domova, ačkoli si neuvědomují, že toto jsou pouze extrémní případy, naneštěstí ale ty nejviditelnější. Ve své práci budu přesto s pojmenováním bezdomovec pracovat, protože si myslím, že jakékoli pojmenování (nálepkování, tzv. labeling) je do určité míry stigmatizující, nicméně ale jsou tyto termíny stěžejními v rámci pregnantního vyjadřování. S výrazem se ale budu snažit zacházet věcně a s citem, zároveň ho budu kombinovat s pojmy člověk bez domova či osoba bez domova.

Co se týče legislativního vymezení, tak bezdomovci podle našich zákonů v podstatě neexistují. Zákon² č. 186/2013 Sb. totiž definuje občana České Republiky jako jedince, který disponuje trvalým bydlištěm a má ho patřičně zaznamenáno ve svém občanském průkazu. Pro bezdomovce je typická absence dokladů, a pokud nějaký mají, adresa bývá neplatná, na daném místě se již nezdržují, což je samozřejmě logické vzhledem k tomu, že jejich novým domovem je ulice v širokém slova smyslu.

2.2 Osoba bezdomovce

Jako bezdomovec je označován jedinec, který nedisponuje stabilním bydlením, je to člověk, který buď domov nemá, nebo ho z nějakého důvodu nechce či nemůže využívat. Toto stanovisko má na jedince dopad psychického i fyzického charakteru.

Co se týče psychické stránky, nemusí se jednat pouze o negativní faktory. Například naplnění touhy po pocitu absolutní svobody může být prvotně pro jedince velmi

¹ MAREK, J., STRAND, A., HOTOVCOVÁ, L. Bezdomectví v kontextu ambulantních sociálních služeb (2012), s. 16

² Zákon č. 186/2013 Sb. o státním občanství České republiky

významnou satisfakcí. Tento aspekt je o to více patrný a do jisté míry opodstatněný právě v dnešní době. V době, kdy fungující člen společnosti je vnímán jako někdo, kdo neustále aspiruje někam výš a dál. V době, kdy hektičnost dní dosahuje vrcholu, kdy komerčnost a touha po penězích je velmi vysokou hodnotou. Všeobecně je náročné najít v uspěchanosti světa své místo a rezignace na tento těžký úkol může působit jedinci zadostiučinění. Toto tvrzení lehce dokládá velký zájem o aktivitu organizace Pragulic³, která zájemcům z majoritní společnosti zprostředkovává možnost, si pod dozorem zkušeného mentora zažít bezdomovecké bytí na vlastní kůži. Ztráta nutnosti plnění povinností a stresu, který je s tím mnohdy spojen, může být bezesporu také vnímáno jako kladný faktor. V opozitu k tomu ale stojí řada značně záporných hledisek. Jako primární vnímám ztrátu pocitu bezpečí, kdy je bezdomovec nucen se neustále vyrovnávat s ohrožením, které život na ulici přináší. Zde je znatelný přesah v chápání domova z příjemného místa na funkčně obrannou jednotku. „Domov je spojen i s jistotou soukromí, kam nikdo cizí nesmí a které tak představují faktickou i symbolickou ochranu. Ztráta domova bývá spojena s obecnější nezakotveností, s neustálými přesuny z místa na místo a s chyběním pocitu sounáležitosti k někomu či něčemu.“⁴ Hledisko sociálního vyloučení jedince je dalším stěžejním faktorem, který se zpravidla váže k odchodu na ulici. Bezdomovec se vedle faktické ztráty zázemí musí smířit s přetrháním rodinných či přátelských vazeb, které se definitivně projeví skrze absenci životní opory a pocitu naprosté samoty. Absolutní samota se neprojevuje pouze skrze vyloučení jedince ze strany blízkého okolí, ale také v rámci určitých sociálních skupin. V neposlední řadě má na psychiku jedince neblahý vliv způsob, jakým se na něj dívá a jak ho vnímá majoritní společnost. Zejména z počátku bezdomoveckého života je tento aspekt velkým náporům na psychiku jedince.

Pokud život na ulici mohl nějak pozitivně ovlivnit psychickou sféru člověka, tak na fyzické stránce osoby bez domova se podepisuje zpravidla a pouze negativně. Je to absolutně logické, vezmeme-li v úvahu, jaký životní styl je pro osoby bez domova typický. Příjem nekvalitních, mnohdy starých potravin a nedodržování základních stravovacích návyků spolehlivě vedou ke zhoršení zdravotní kondice. Samozřejmě nehostinné meteorologické podmínky hrají v této otázce taktéž zásadní roli. Dále je známým faktem, že tyto osoby

³Pragulic – sociální platforma umožňující zájemcům z řad veřejnosti přiblížit svět lidí bez domova; organizují komentované procházky po Praze s informačním záměrem o bezdomovecké scéně, nabízí sebezkušenostní pobyty na ulici pod vedením schopného průvodce

⁴VÁGNEROVÁ, M., CSÉMY, L., MAREK, J. Bezdomovectví jako alternativní existence mladých lidí (2013), s. 10.

často nacházejí zálibu v alkoholu či v jiném závislostním chování, které má za následek zhoršené fungování organismu.

2.3 Definice pojmu bezdomovectví

Termín bezdomovectví označuje způsob života osoby bez domova. Jedná se o komplexní sociální selhání jedince, který není schopný akceptovat a zvládat běžné společenské požadavky a nároky. „Bezdomovectví je více než nedostatkem přístřeší a více než chudobou, je součástí širšího procesu marginalizace založeného na neschopnosti bezdomovců participovat na způsobu života, který je standartní pro většinu populace.“⁵

Podle Průdkové (2008) marginalizací rozumíme odsouvání na okraj společnosti, vyloučení z účasti na životě společnosti, ztrátu místa ve společnosti doprovázenou psychickým strádáním.

„Bezdomovectví je tradičně problémem především velkých měst, lidé bez domova očekávají, že zde budou moci lépe uspokojovat své základní potřeby, případně i najít práci, proto se zde shromažďují.“⁶ V České Republice se s největší koncentrací bezdomovců setkává hlavní město Praha, což není nijak překvapivé, uvážíme-li, že v Praze žije nejvíce obyvatel z České republiky. Z toho důvodu je nutné, aby hlavní město disponovalo nejširší sítí pomoci a podpory pro osoby bez domova. Existují ovšem i případy, kdy osoby bez přístřeší (často se jedná o jedince trpící určitou sociální fobií) preferují setrvávání na vesnicích či úplně anonymně kdesi v přírodě.

Bezdomovectví se tradičně rozlišuje na tři základní typy. Je třeba podotknout, že zde je dělení pomyslnou záležitostí, nelze všechny osoby bez přístřeší paušálně rozškatalkovat. Za každým jedním člověkem stojí jeho životní příběh a jeho strastiplná cesta, díky níž se dostal do své aktuální tíživé situace. Přestože výše zmíněná stanoviska nelze vměstnat do ryze účelného základního dělení bezdomovectví, vnímám jako užitečné ho v rámci své práce uvést. Prvním typ je nazýván jako bezdomovectví zjevné. Pod tento pojem se řadí osoby, které se vyznačují svým zanedbaným zevněškem a určitými specifickými činnostmi pro danou skupinu osob (například žebrání, sbírání nedopalků, vybírání odpadkových košů). Jak název napovídá, tyto osoby jsou svým vzezřením a počínáním velmi nápadné, a ačkoli rozhodně netvoří na bezdomovecké scéně většinovou část, majoritní společnost má tendence za pojmenováním bezdomovec vidět zpravidla tyto

⁵ MAREŠ, P. Sociologie nerovnosti a chudoby (1999), s. 58.

⁶ BARTÁK, M. Zdravotní stav bezdomovců v ČR a jeho determinanty (2004), s. 38

jedince. Paradoxní na tom je, že nejvíce bezdomovců se řadí do druhé skupiny – bezdomovců skrytých a často by je zástupci většinové společnosti jako osoby bez domova neidentifikovali. Skrytí bezdomovci dbají o svůj zjev a snaží se své problémy skrývat. Velmi značnou část skrytých bezdomovců tvoří mladí lidé bez domova.

Třetím a posledním typem je bezdomovectví potencionální. Řadí se sem osoby, které sice aktuálně ztratou přístřeší netrpí, ale z hlediska dlouhodobé perspektivy by lehce mohli o své jistoty přijít. „Vlivem nejrůznějších sociálních změn společnosti, pokrokem a rychlejším způsobem života bude stále markantnější rozdíl mezi námi všemi. Rovněž snížená adaptabilita na progres společnosti, většinou staršími lidmi, může vést i k náhlé změně životního stylu a ke vzniku chudoby a bezdomovectví.“⁷

Příčin, které vedou k propadu člověka do bezdomovecké komunity je celá řada. Důvody mohou mít vnitřní i vnější charakter, ale v drtivé většině se jedná o jejich kombinaci. „Vnější (objektivní, strukturální) příčiny bezdomovectví jsou výsledkem interakce ekonomicko-politické situace země a celkového společenského klimatu. Tyto faktory jsou ovlivnitelné především sociální politikou státu a jeho zákonodárstvím, příkladem je vysoká míra nezaměstnanosti, chudoba, nedostatečné zabezpečení ve stáří a nemoci, finanční nedostupnost bydlení a diskriminace příslušníků etnických majorit, ale také institucionální příčiny.“⁸ Vnitřní čili subjektivní příčiny bezdomovectví zahrnují materiální, vztahové a osobní podmínky jednotlivců a rodin. Materiální stránkou je myšlena například zadluženost či ztráta zaměstnání. Pod osobní podmínky jednotlivců spadají aspekty poruch chování jedince, diagnostikovaná duševní choroba, neochota či neschopnost systematické práce nebo nadměrné užívání drog nebo alkoholu. Správné a úderné určení příčin ale velmi znesnadňuje fakt, že důvody k zakotvení v bezdomovecké komunitě se často mísí s následky, které sebou život na ulici nese. Mnohdy nejde rozlišit, zda se dotyčný do své pozice dostal například kvůli závislosti na alkoholu nebo se závislým stal až poté, co se musel vyrovnat s nástrahami přebývání na ulici.

2.4 Bezdomovectví v České Republice po roce 1989

Bezdomovectví se dotýká každé země na světě, přesto jsou ale rozsah a míra tohoto fenoménu velice odlišné napříč spektrem jednotlivých států. Na našem území je zrod této problematiky úzce spjat se změnou politického režimu v roce 1989.

⁷ JARÁ, M. Cesta k Naději (2014), s. 59

⁸ PRŮDKOVÁ, T., NOVOTNÝ, P. Bezdomovectví (2008), s. 15.

Z historického hlediska je zřejmé, že již odedávna existovaly skupiny lidí, které se z nějakého důvodu vymezovaly proti běžnému způsobu života (např. tuláci, kočovníci). Tento jev má stále konstantní charakter. V době komunistické éry byla touha a silná snaha zmíněný fenomén potlačit. Pod slovy silné snahy se naneštěstí ale neskrývá žádná pokroková sociální myšlenka, která by zásadně přispěla k řešení bezdomovecké otázky. Nenavštěvovat pravidelně zaměstnání bylo klasifikováno jako příživnictví, což byl trestný čin. Aby člověk mohl získat práci, musel disponovat občanským průkazem s řádně vyplněným trvalým bydlištěm, což mělo za důsledek, že v rámci tzv. nálepkování se z bezdomovců stali kriminálníci. Bezdomovectví v této etapě našich dějin bylo tedy řešeno tak, že jedinci byli uvězněni nebo případně odsouváni do psychiatrických léčeben či ústavů. Z tohoto stanoviska vyplývá všeobecně mylná myšlenka, že za dob komunismu v České Republice bezdomovectví neexistovalo.

Dále je potřeba si uvědomit, že mnozí lidé si navykli dělat, co jim bylo přikazováno (popřípadě doporučováno) do takové míry, že přestože po pádu režimu měli možnost o sobě začít znovu plnohodnotně rozhodovat, nebyli toho schopni. „Zrušili jim ubytovny, přišli o práci, zůstali najednou sami. A z doby, kdy jim někdo dával nějakou podporu, někdo je vedl, dával jistoty, se bez jakéhokoliv varování dostali do situace, kdy se měli rozhodovat sami, neměli žádné zkušenosti, nedovedli se orientovat.“⁹ Nově nabytá svoboda mohla být pro určité jedince dokonce zastrašující. Průdková a Novotný (2008) definují obdobné skutečnosti takto „Po roce 1989, když velké podniky krachovaly a zbavovaly se ubytoven, problém bezdomovectví vyplul na povrch a začal se prohlubovat. Snad nikdo nebyl připraven na změnu životního stylu a ne každý se s ní dokázal vyrovnat. Ne každý se dokázal přizpůsobit změně politicko-ekonomické situaci a poradit si s nově nabytou svobodou, která od člověka vyžaduje odpovědnost, a také se zvýšením nároků, které na něj byly kladeny.“¹⁰ Neschopnost iniciace se poté mohla stát jednou z příčin, která přivedla tuto skupinu lidí na ulici.

Dalším aspektem, který značně ovlivnil nárůst jedinců v rámci nově vznikající bezdomovecké scény, byla amnestie tehdejšího prezidenta Václava Havla z roku 1990. Statistiky uvádí, že v roce 1989 pobývalo ve věznicích v České Republice zhruba 22000 osob plus cca 3000 osob obviněných. Institut pro kriminologii a sociální prevenci uvádí, že

⁹ Dvacet let vývoje bezdomovectví v naší společnosti: rozšířený sborník z konference Charity Olomouc konané u příležitosti 10. ročníku "Dnů o bezdomovectví" a v rámci oslav 20. výročí vzniku střediska Samaritán pro lidi bez domova :[Olomouc, 22. listopadu 2011]. Olomouc: Charita Olomouc, 2012, s. 7

¹⁰ PRŮDKOVÁ, T., NOVOTNÝ, P. Bezdomovectví (2008), s. 9

tato čísla byla v důsledku amnestie zredukována na cca 10000 odsouzených a 1800 obviněných osob, z čehož vyplývá, že rozsáhlé omilostnění zasáhlo necelých 15000 lidí. Proces zpětného začleňování propuštěných vězňů do společnosti je dalším velmi palčivým sociálním problémem, který nemá jednoznačně fungující postupy a řešení. Obtížnost tuto situaci zvládnout dosahovala vrcholu právě v této době, kdy se měl jedinec začlenit do společnosti, která byla naprosto odlišná od té, z které musel odejít. Selhání v tomto těžkém úkolu poté mnohdy mělo za následek skončení na ulici.

Dle Hradeckých (1996) se stal z bezdomovectví akutní problém také díky otevření hranic. Přicházeli migranti, kteří zde hledali zázemí a lepší životy. To se bohužel nepodařilo všem a z jedinců neúspěšných se stali osoby bez domova. „Uprchlíci u nás byli něco nového a představovali další problematiku, na níž nebyl státní aparát zcela připraven, jelikož jsme předtím spíše byli zemí, která uprchlíky produkovala a nyní se měla o uprchlíky nově starat.“¹¹ V neposlední řadě se s otevřením hranic pojilo zaktivování dovozu drog ze zahraničí a jejich devastující účinky dohnaly na ulici také množství lidí.

Kombinace výše zmíněných faktorů dala za vznik problematice bezdomovectví na našem území. Postupným působením politicko-ekonomických a společenských vlivů docházelo k prohlubování problému.

„V zemi s tradicí demokracie, humanity, vzájemnosti a křesťanství, nejméně na dvě generace přerušenu či deformovanou, se nestačila (až na výjimky) obnovit kultura dávání, kultura mecenášství a svépomocného či dobročinného spolčování.“¹² Prvotní vlna solidarity většinové společnosti se postupně začala vytrácet a byla velká potřeba nějaké platformy, která by této nově vzniklé skupině byla schopná nějakým způsobem pomáhat.

Přestože existovaly osoby, které chtěly nově vzniklé bezdomovecké komunity pomáhat, vyvstala ale otázka jak. Bezdomovectví se stalo tíživým problémem ve velmi krátkém časovém úseku a nutnost na situaci reagovat byla okamžitá.

„Hlavními inovačními trendy byly v devadesátých letech snaha o deinstitucionalizaci sociálních služeb, tj. vytváření alternativ k tradiční, většinou ústavní péči, a masivní nástup nestátních organizací (církevních i necírkevních) do sociální péče. Novinkou byly i neprofesionální sociální služby poskytované dobrovolníky. Po roce 1989 vznikaly tisíce nevládních organizací, které se zaměřují na sociální a zdravotní problémy a vytvářejí

¹¹ JARÁ, M. Cesta k Naději (2014), s. 34

¹² HRADEČTÍ, I. + J. Bezdomovectví – Extrémní vyloučení (1996), s. 13

alternativy k tradičním formám sociální práce.“¹³ Zainteresované osoby začínaly od nuly, neměly se o co opřít, veškeré informace o dané problematice si sbíraly samy a dá se říci, že tito jedinci v podstatě vytvořili podpůrný systém pro lidi bez domova. Zpravidla z těchto zainteresovaných osob se silou iniciace a přesvědčení dělat něco nad rámec svého osobního prospěchu jsou nyní odborníci a persons s velkým P tohoto oboru. Například manželský pár Hradeckých, který stál u zrodu práce s bezdomovci, poté založil spolek Naděje, která nyní zaujímá dominantní místo mezi organizacemi svého druhu.

I v současné době, kdy už se touto problematikou zabývá celá řada odborníků po mnoho let, se nedaří tento jev vyřešit. Ačkoliv nyní Česká republika disponuje rozvětvenou sociální platformou na pomoc lidem bez přístřeší, je na ní velice znatelně patrné úsilí několika osvědčených osobností, které se o to přičinili.

¹³ MATOUŠEK, O. Základy sociální práce (2012), s. 152

3 Podpora a pomoc osobám bez domova

3.1 Sociální práce s bezdomovci

„Sociální práce je profesionální aktivita zaměřená na pomáhání jednotlivcům, skupinám i komunitám zlepšit nebo obnovit jejich schopnost sociálního fungování a na tvorbu společenských podmínek příznivých pro tento cíl.“¹⁴ Tato všeobecná definice naplně sociální práce v širším měřítku je zcela aplikovatelná na cílovou skupinu osob bez domova. Téměř v každé profesi je zásadní dodržování zdravého odstupu a pro sociální pracovníky to platí dvojnásobně. „Nadměrná kontrola brání rozvoji autonomie. Angažovaný pracovník ji používá v dobré víře, že jde o zájem klientů. Snadno se k ní uchýlí v časové tísní, neboť je v aktuální situaci nejrychlejším řešením.“¹⁵ Je třeba si uvědomit, že přestože se zdá toto stanovisko na první pohled absolutně neprofesionální, a tím pádem nepřijatelné, každý sociální pracovník přijde do kontaktu s klienty natolik zuboženými, že poháněn altruismem by mohl nabýt tendenci absolutně překračovat hranici svých pracovních povinností a ohrozit svou profesionalitu přirozenou lidskou solidaritou, cítit se být osobně zainteresován do životního příběhu daného bezdomovce. Platí zde, že v okamžiku, kdy za klienta úkony vedoucí k zlepšení životní úrovně provádí sociální pracovník, nikoli samotná osoba se sociálním znevýhodněním, korektní dodržování pracovního obsahu je narušeno. Sociální pracovník by měl fungovat jako mentor, informovat potřebného jedince o stěžejních aspektech a podporovat ho, dodávat mu kuráž pomalu se pokoušet o jeho vlastní kroky kupředu. Speciálně u bezdomovecké komunity je velice důležité vést osoby bez přístřeší k samostatnému řešení problémů. Lze totiž předpokládat, že toho v minulosti nebyli schopni (nebo alespoň úspěšně) vzhledem k nezdárnému výsledku v podobě ocitnutí se na ulici. Častokrát se stává, že přestože nechybí ryzí a dobré úmysly, lidé se snaží osobám bez domova pomáhat na základě toho, co sami pokládají za vhodné a nedbají tím na to, co bezdomovci skutečně chtějí. „Pro ty, kdo přemýšlejí, jak bezdomovcům pomoci, je důležité si uvědomit, zda a k čemu chce bezdomovec pomoci. Někteří předpokládají, že chce vést běžný kultivovaný život. To však nemusí být pravda.“¹⁶ Sociální pracovníci by měli být schopni reflektovat, jaký typ podpory a pomoci určitému klientu nabídnout a rozhodně se vyvarovat jakéhokoli rozhodování za tohoto člověka.

¹⁴ MATOUŠEK, O. Základy sociální práce (2012), s. 184

¹⁵ KOPŘIVA, K. Lidský vztah jako součást profese (2013), s. 18

¹⁶ OPATRNÝ, A. Pastorační péče v méně obvyklých situacích (1998), s. 57

Mezi základní a hlavní sociální služby bezesporu patří primární zajištění základních životních potřeb. „Jídlo ale i nocleh a oblečení je možné získat v různých charitativních organizacích, jako je Naděje nebo Armáda Spásy, a mnozí lidé toho využívají.“¹⁷ Výhodou tohoto typu služeb je rychlé a relativně snadné uskutečnění zakončené viditelným výsledkem. Ať už se jedná o potravinový nebo hygienický program, oba plní výše zmíněná stanoviska. V rámci potravinového programu, který je nejčastěji realizován skrze polévku s pečivem a osvěžení v podobě nápoje (v zimních měsících zahřátí čajem), mají osoby možnost znovu nabýt energii. V ojedinělých případech značně zdevastovaných klientů je možnost pokrm doplnit vitamínovými preparáty. Hygienický program umožňuje jedincům plnit základní společenské požadavky pojící se s čistotou a seriózním vzezřením. Je možné využít sprchu nebo pračku, občas služba rozdává mezi klienty hygienické balíčky, samozřejmě za předpokladu, že jimi zrovna disponuje. Přestože tato složka je nesporně důležitou oblastí při pomoci a podpoře lidí bez domova, nesmíme opomíjet oblast reintegrace. Satisfakce základních lidských potřeb je záležitostí krátkodobou a je nutno tyto služby doplnit o platformu řešící životní situaci bezdomovce z dlouhodobé perspektivy. „Je nutné věnovat maximální prostor právě službám orientovaným na reintegraci a samostatnost, protože jedině ty pracují s prvotními příčinami bezdomovectví a mohou problémy alespoň některých klientů definitivně a uspokojivě vyřešit. Tyto služby mají za cíl pomoci bezdomovcům získat stálé bydlení, začlenit se na trh práce a vyřešit tíživé finanční problémy.“¹⁸

„Poskytování sociálních služeb se řídí Standardy kvality sociálních služeb, které byly vytvořeny v roce 2002 a týkají se všech sociálních služeb, proto jsou formulovány obecně. Jejich konkrétní podobu si vypracovává každá organizace s ohledem na charakter svého sociálního zařízení, s ohledem na klienty a pracovníky.“¹⁹ Standardů je celkem 15 a vydělují se do tří skupin: procedurální standardy, personální standardy a provozní standardy. Standardy kvality sociálních služeb lze charakterizovat jako soubor měřitelných kritérií, která definují kvalitu sociálních služeb v procesní, personální a provozní oblasti. Standardy se zabývají kvalitativní povahou poskytovaných služeb a usilují o ujednocení jejich úrovně v celostátním měřítku, bez ohledu na to, zda poskytovatel je státní či soukromý subjekt. Praktickou náplní standardů je metodická podpora každodenního chodu

¹⁷ VÁGNEROVÁ, M., CSÉMY, L., MAREK, J. *Bezdomovectví jako alternativní existence mladých lidí* (2013), s. 73

¹⁸ PRŮDKOVÁ, T., NOVOTNÝ, P. *Bezdomovectví* (2008), s. 41

¹⁹ PRŮDKOVÁ, T., NOVOTNÝ, P. *Bezdomovectví* (2008), s. 41

sociální služby tak, aby především byla zachována práva uživatelů služby, jejich důstojnost a individualita a v neposlední řadě naplňována sociální integrace.

Podle zákona č. 108/2006, Sb., o sociálních službách, zahrnují sociální služby základní a odborné sociální poradenství, služby sociální péče a služby sociální prevence.

„Sociální služby se poskytují jako pobytové, ambulantní nebo terénní a pro poskytování těchto služeb se zřizují zařízení sociálních služeb.“²⁰ Veškeré sociální služby poskytované bezdomovcům spadají do služeb sociální prevence a jsou poskytovány v dále zmíněných sociálních zařízeních.

Nízkoprahové denní centrum je sociální zařízení určené pro osoby bez domova, kteří zde mohou trávit volný čas v čistém, teplém a suchém prostředí. Zároveň mají možnost využít služeb hygienického servisu, tj. použití toalety či sprchy. V některých denních centrech si klient může dokonce vyprat a vyžehlit prádlo. Dále si bezdomovci v zařízení mohou za symbolické částky koupit jídlo nebo si zpracovat sebou přinesené ve vybavené kuchyňce, která je jim k dispozici.

- Noclehárna je sociální zařízení specializující se primárně na zabezpečení bezpečného přespání klienta. Nocleh je poskytován na jednu noc, ale není problém se ubytovat i opakovaně. Tato služba je nejvyhledávanější v zimě a v dobách nehostinného počasí. Bohužel ale není přístupná všem, velké množství osob žijících na ulici vlastní zvíře (nejčastěji psa), které do zařízení sebou vzít nelze.
- „Azylový dům je sociální zařízení určené lidem bez domova, má však vyšší práh než noclehárna, na klienta jsou zde kladeny vyšší nároky. Počítá se s jeho pobytem po dobu několika týdnů až měsíců, během kterých se očekává vyřešení jeho problému a návrat k soběstačnosti.“²¹ V azylových domech se soustřeďují osoby, které mají velké úsilí o reintegraci do společnosti, jsou ochotni a schopni usilovat o markantní změnu své aktuální situace.
- Dům na půli cesty je sociální zařízení pro mladé osoby, které dlouhodobě fungovali na poli ochranné či ústavní výchovy. Předpokládá se tedy, že těmto jedincům chybí zkušenosti spojené se soběstačností a samostatností. Někteří z klientů by se bez pomoci v podobě tohoto zařízení pravděpodobně ocitli na ulici.

²⁰ PRŮDKOVÁ, T., NOVOTNÝ, P. Bezdomovectví, s. 42

²¹ PRŮDKOVÁ, T., NOVOTNÝ, P. Bezdomovectví, s. 44

3.2 Terénní sociální práce s bezdomovci

V určité etapě provozování sociální práce bylo zřejmé, že konkrétně bezdomovecká komunita nutně potřebuje humanitární pomoc přímou konfrontací a kontaktem, nikoli zpoza kancelářského stolu. Sociální pracovníci tedy postupně začali vycházet za klienty do jejich přirozeného prostoru, tzn. na ulici. Pro služby tohoto typu se vžilo pojmenování terénní sociální práce, popřípadě přijatý anglicismus streetwork. „Streetworker – terénní sociální pracovník je vlastně hasič sociálních problémů nebo spíše nárazník mezi požadavky subkultur a požadavky většinové společnosti. Tvoří vždy mediátora, tlumočníka či překladatele mezi touto společností, jež je zástupcem a představitelem, a mezi skupinou klientů, resp. subkulturou. Vysvětluje někdy jejich naprosto rozporuplné představy o životě, možnostech prožívání volného času apod.“²² „Na rozdíl od jiných povolání hraje v těchto profesích velmi podstatnou roli ještě další prvek – lidský vztah mezi pomáhajícím profesionálem a jeho klientem. Pacient potřebuje věřit svému lékaři a cítit lidský zájem od své ošetřovatelky, žák si chce vážit svého učitele, klienti by rádi důvěřovali sociální pracovníci. Tato myšlenka je obsažena v rozšířeném názoru, že v těchto profesích je hlavním nástrojem pracovníka jeho osobnost.“²³ Klíčovými cíli terénního sociálního pracovníka je navazování vztahů s potencionálními klienty a snaha o nabídnutí jim individuální podpory a pomoci. „Při vstupu do lokality pracovník nabízí své služby, analyzuje situaci v místě, zjišťuje možnosti zlepšení celkové situace, propojuje své služby s ostatními sociálními službami v regionu.“²⁴ Náplní práce streetworkera tedy není pouze primární interakce s osobou bez domova, ale také kooperování s jinými složkami, které se mohou přičinit o zvýšení efektivity pomoci klientovi. „Jeden z podstatných úkolů představuje zmapování lokality z hlediska institucionální sítě, tzn. nalezení zařízení a institucí, se kterými může sociální pracovník v budoucnu spolupracovat na společném řešení problému.“²⁵ Samozřejmě pro terénní pracovníky není důležitá pouze interakce s jednotlivci, ale také činnosti spojené s primární prevencí vůči dalším nebezpečím a hrozbám, které jsou pro život na ulici typické. Skupina bezdomovců bohužel inklinuje k drogám a s tím spojené drogové scéně, streetworker může roznášet mezi klienty informační materiály s danou tematikou, či již v pokročilejších stádiích například sterilní stříkačky. Organizace Psí život, která se specializuje na pomoc opuštěným či zanedbaným

²² BEDNÁŘOVÁ, Z. Slabikář sociální práce na ulici (2003), s. 59

²³ KOPŘIVA, K. Lidský vztah jako součást profese (2013), s. 14

²⁴ PRŮDKOVÁ, T., NOVOTNÝ, P. Bezdomovectví (2008), s. 53

²⁵ BEDNÁŘOVÁ, Z. Slabikář sociální práce na ulici (2003), s. 51

zvířatům, v rámci své terénní služby kupříkladu provádí vyšetřování zvířat a v případě nutnosti menší zákroky.

Psí život s lidmi na ulici spolupracuje téměř každodenně, velká část bezdomovecké komunity má nějakého mazlíčka, a přestože se většina z nich snaží o ně pečovat co nejlépe, nedostatek finančních prostředků téměř vylučuje veterinární péči, kterou organizace nabízí.

3.3 Nestátní neziskové organizace pracující ve prospěch lidí bez domova

„Nestátní nezisková organizace (NNO) je organizace zřízená jiným subjektem než státem, jejímž primárním účelem není vytváření zisku, investuje výhradně do svých předem definovaných aktivit ve sféře veřejného zájmu.“²⁶ Veškeré nestátní neziskové organizace sdílí společný zájem v usilování o pomoc potřebným občanům. „Většina NNO poskytujících sociální služby v ČR získává většinu prostředků na svůj provoz z rozpočtu příslušných ministerstev, a to vždy na jeden rok. I když jsou organizacemi nestátními, jsou takto na státu závislé.“²⁷ Financování NNO je vícezdrojové, kromě peněz obdržených od státu skrze daná ministerstva, získávají prostředky v rámci grantů, poté popřípadě od dárců a sponzorů. Přestože jsou organizace velmi činné a snaží se prostředky shánět i skrze veřejné sbírky či různé projekty, je shánění financí velmi náročnou záležitostí pro všechny NNO.

Organizace pracující s osobami bez domova na našem území mnohdy spojuje jeden charakteristický rys. Můžeme si všimnout, že velká část těchto organizací je přímo spjata s nějakou církví, či alespoň uplatňuje a řídí se náboženskými principy. Jednou z takových organizací je například Charita České Republiky, která ve své práci vychází z křesťanských zásad a sdružuje více než 300 charit, čímž provozuje širokou síť sociálních a zdravotních služeb.

Další organizace, která se významně podílí na pomoc bezdomovecké skupině, je Armáda Spásy. „Armádu spásy založili roku 1865 v Londýně William Booth (1829 – 1912) a jeho manželka Kateřina. Oba byli otřeseni tělesnou a mravní bídou obyvatel východního Londýna, který byl ve své době špinavým labyrintem brlohů, kořalen, putyk, nevěstinců, chatrčí, džunglí nemocí a smrti. Naplnění soucitem k zanedbanému lidu, o který se nestarala nejen vláda, ale ani žádná církev, vytkli si za cíl pracovat mezi opilci, tuláky,

²⁶ MATOUŠEK, O. Slovník sociální práce (2003), s. 123.

²⁷ MATOUŠEK, O. Slovník sociální práce (2003), s. 123.

zločinci, zloději a nevěstkami v nejvykřičenější části Londýna.“²⁸ Tato organizace s mezinárodním polem působnosti byla založena kazatelem, který vycházel z principu, že osoby zažívající nepřízně osudu vyléčí skrze víru. Lidé, kteří pod vlivem organizace dokázali překonat své problémy, se později začali angažovat ve fungování organizace a Armáda Spásy se rychle rozrůstala. V době komunistické éry byla činnost organizace na našem území pozastavena, obnovena byla až po pádu režimu za podpory tehdejšího prezidenta Václava Havla.

V současné době Armáda Spásy provozuje pro osoby bez přístřeší noclehárny a azylové domy. Zároveň pořádá sbírky oblečení a jiných věcí (například hygienických potřeb) pro bezdomovce.

Velmi významnou organizací v České Republice je také Naděje. Naděje vznikla jako spontánní reakce na masivní příchod uprchlíků na naše území po roce 1989. Zpočátku se snažila hlavně o integraci těchto osob, ale poté se ohnisko jejího zájmu přesunulo především na pomoc bezdomovcům. Naděje poskytuje podporu sociálního a zdravotního charakteru, ale také pomoc morální a duchovní. Uplatňuje tzv. vícestupňovou strukturu péče. „Prvním stupněm je přátelský rozhovor, druhým hygiena, třetím ošacení a obuv, čtvrtým nasycení. Následuje pracovní poradenství, osvěta a sociální prevence, asistence při jednání s úřady, kulturní aktivity a pastorační služba.“²⁹ V současné době se organizace nevynechává striktně k bezdomovecké komunitě, pole její působnosti se značně rozšířilo, pomáhá v podstatě všem lidem, kteří to potřebují, bez ohledu na to, jakého charakteru je jejich handicap. „Program pomoci NADĚJE je realizován na základě tzv. modulů, jež se zaměřují na poskytování služeb přizpůsobených jednotlivým potřebám lidí, pro které jsou vytvořené služby určeny. Dnes má NADĚJE vytvořených celkem sedm programů: Misijní programy, Program pro děti a mládež, Program pro rodiny, Integrační program, Program pro lidi s handicapem, Program pro seniory, Program vzdělávání“³⁰ Zakladateli této organizace jsou manželé Hradečtí, již zesnulá Vlastimila (1936 – 1997) a její muž Ilja (*1945).

Taktéž Diakonie Českobratrské církve evangelické poskytuje sociální, zdravotní i vzdělávací služby. Provozuje více než 130 zařízení po celém území České republiky. „Vedle péče o seniory a osoby se zdravotním postižením realizuje také sociálně intervenční

²⁸ JARÁ, M. Cesta k Naději (2014), s. 30.

²⁹ HRADECKÁ, V., HRADECKÝ, I., Bezdomovectví – extrémní vyloučení (1996), s. 81.

³⁰ JARÁ, M. Cesta k Naději (2014), s. 55.

služby, a to v azylových domovech, domovech na půl cesty a v centrech krizové intervence.“³¹

Pod záštitou nestátního neziskového sektoru funguje také Nový Prostor, kterému věnuji celou následující kapitolu.

³¹PRŮDKOVÁ, T., NOVOTNÝ, P. Bezdomovectví (2008), s. 58.

4 Nový Prostor

4.1 Základní informace o organizaci Nový Prostor

Nový Prostor je nestátní nezisková organizace založena roku 1998. Specializuje se na pomoc lidem v tíživé finanční a životní tísní, bezdomovcům, osobám bez sociálního zabezpečení. Primární pomoc spočívá v prodeji stejnojmenného čtrnáctideníku Nový Prostor, v možnosti zaměstnání osob, které dlouhodobě nemohou najít uplatnění na pracovním trhu. „Je dost lidí, kteří v zaměstnání nikdy dlouho nevydrželi a svůj přístup různým způsobem zdůvodňují. V jejich interpretaci je důvod k ukončení pracovního poměru fakt, že šlo o práci, která byla příliš náročná a pro ně stresující nebo příliš stereotypní, a oni ji tudíž nebyli schopni zvládnout. Snažili se získat jinou, ale nijak jim to nevycházelo. Tito lidé dávají výpověď dřív, než seženou lepší zaměstnání, i když rozumné řešení by vyžadovalo opačný postup.“³² Vedle problému získat a dosáhnout na určitou pracovní pozici se tu nyní setkáváme s druhotným aspektem nezaměstnanosti, což je neschopnost jedinců si zaměstnání z nejrůznějších důvodů udržet. Pro tyto osoby může být práce pod záštitou Nového Prostoru osvobozující tím, že se stávají soběstačnými, nemusí se nikomu zodpovídat a pracují sami na sebe. Motivací k podání dobrého pracovního výkonu je bezesporu skutečnost, že jejich iniciativa a snaha je přímo úměrná jejich výdělků, který se odvíjí od množství prodaných časopisů. Cena periodika činí padesát korun a přímo prodejci jde polovina částky. Každý prodejce si ale musí časopisy nakoupit dopředu ze svých finančních prostředků, je tedy nutné řádné promyšlení a objektivní zhodnocení situace, kolik výtisků může reálně prodat, protože pokud počty nenaplní a některé časopisy se mu prodat nepodaří, jedná se pak o peněžní ztrátu daného jedince a o nenaplnění potenciálu plného výdělků. Organizace poskytuje daný projekt jako sociální službu sociální rehabilitace podle zákona o sociálních službách³³. Činnost organizace a množství podpory cílové skupině ale ani zdaleka nekončí již zmíněným projektem sociální rehabilitace, díky kterému je Nový Prostor především znám. „Přístup občanského sdružení Nový Prostor je originální, jeho služba vytváří bezdomovcům standardní pracovní prostředí a zprostředkovává jim kontakt s lidmi. Zároveň umožňuje občanům vybrat si člověka, kterého chtějí podpořit.

³² VÁGNEROVÁ, M., CSÉMY, L., MAREK, J. *Bezdomovectví jako alternativní existence mladých lidí* (2013), s. 63.

³³ Zákon o sociálních službách č. 108/2006, Sb.

Svépomocné iniciativy bezdomovcům pomáhají překonat závislost na dávkách sociální péče, uvědomit si, jakou hodnotu mají peníze, které si sami vydělali, a tímto způsobem si mohou uvědomit i odpovědnost za svůj život.³⁴ Přestože aktivity organizace jsou nejvíce patrné v Praze, pole působnosti je mnohem rozsáhlejší a v současné době Nový Prostor funguje v celé řadě českých měst (např. v Brně, v Ostravě, v Plzni nebo v Českých Budějovicích).

4.2 Vize a smysl organizace Nový Prostor

„Pomáháme preventivně osobám, které se mohou dostat do nepříznivé sociální situace nebo se v ní již ocitli. Dáváme možnost výděлку všem, kteří pracovat chtějí a mohou, ale jinde příležitost nenašli. Realizujeme sociálně prospěšné projekty.“³⁵ Těmito slovy je na webových stránkách prezentováno poslání organizace. Většinová společnost generalizuje osoby nedisponující dostatečnými finančními prostředky mnohdy jako jedince líné, kteří si v nezávislosti svých životů libují. Tento předsudek sice může v některých případech fungovat, ale jsou to situace spíše ojedinělé. Přesto nahlídneme-li mezi prodejce Nového Prostoru či ostatně mezi jakoukoli skupinu sdružující občany, kteří mají problémy s vyžitím, můžeme si všimnout, že nemalou část tvoří senioři. „Vyšší věk bývá spojován s nemožností, závislostí a nemocí, jak to uvádí i Palmore [1999], když podává shrnutí nejčastějších předsudků o stáří a starých lidech jako o lidech nemocných, impotentních, ošklivých, neschopných se učit a zapamatovat si, zbytečných a neproduktivních, osamělých a izolovaných, pesimistických a depresivních, bez vlivu a politické moci a konečně i chudých.“³⁶ Tento stereotypní a diskriminující pohled na danou cílovou skupinu naneštěstí sdílí nezanedbatelná část společnosti, z čehož plyne, že situace těchto jedinců v rámci uplatnění na trhu práce není příznivá. Problematika nezabezpečených seniorů je velkým, bohužel poměrně přehlíženým tématem současnosti. Důchodová platforma není ani zdaleka ideální, a přestože pracovní trh ve velkých městech nabízí pestrou, různorodou škálu příležitostí a nabídek, častokrát v něm není místo pro osoby, které překlenuly určitou věkovou hranici. Tito jedinci (za předpokladu, že nemají rodinnou podporu) se mohou velmi snadno propadnout ze svých celoživotních standardů na hranici chudoby. Nový Prostor jako organizace, které nabízí zaměstnání a s tím spojený výdělek všem, kteří mají zájem a pílí pracovat, je pro tyto osoby jakýmsi požehnáním. A to samozřejmě neplatí

³⁴ PRŮDKOVÁ, T., NOVOTNÝ, P. *Bezdomovectví* (2008), s. 58.

³⁵ Novyprostor.cz [online]. Praha [cit. 2017-03-12].

³⁶ VIDOVIČOVÁ, L. *Příjmová chudoba a materiální deprivace seniorů: subjektivní a objektivní pohledy* (2015), s. 13.

pouze u seniorů, ale u všech osob, kteří se na základě všemožných životních strastí dostali do obdobného stavu.

Pracovní příležitost je samozřejmě primární a dominantní stránkou, na kterou se organizace zaměřuje, ale rozhodně tím činnosti Nového Prostoru nekončí.

Za prací a projekty Nového Prostoru jsou patrné velice silné snahy o zkvalitnění životů prodejců i na úrovni mentální pohody a obnovení sebe respektu těchto osob. Pracovníci jsou si vědomi aspektu sociálního vyloučení, který většinu prodejců postihl, a přes nějž se musí přenést, aby v budoucnosti mohli opět plnohodnotně fungovat v rámci společnosti. Organizace sdružuje klienty při mnohých kulturních či zážitkových aktivitách s vidinou toho, že cílem bude navazování nových vztahů, přátelství, které mohou zlomeným jedincům vrátit víru v lidské dobro a důležitost soudržnosti. Aktivity nad rámec prodejní činnosti jsou samozřejmě dobrovolné. Ve výroční zprávě Nového Prostoru se dozvídáme, že například v roce 2015 bylo pro zájemce z řad prodejců připraveno hned několik akcí. Jednalo se třeba o společnou návštěvu tiskárny Europrint, která dává za vznik každému výtisku časopisu. Dále byla přichystána letní hra „Poklad Přemysla oráče“, kdy klienti sbírali body ve vědomostní soutěži týkající se historických osobností Čech a Moravy. Body poté mohli proměnit za cenu v podobě hygienických potřeb, knih či lístků do kina. Společný den byl zakončen opékáním špekáčků na pražském Braníku. Také byla přichystána sváteční Mikulášská snídaně a následně Vánoční večere, kde se v pražské restauraci U Balbínů setkali pracovníci organizace s prodejci a všichni si mohli vychutnat vzájemnou společnost spolu s dobrým pokrmem. V neposlední řadě byly realizovány aktivity spojené s prodejní činností. Uživatelé se mohli vzdělat při kurzu angličtiny, který byl zaměřen na schopnost komunikace se zákazníkem/ cizincem nebo navštívit školení motivace. Za zmínku také rozhodně stojí úspěch přesvědčení Magistrátu hlavního města Prahy (a pod něj spadající Dopravní podnik), aby poskytl slevu na jízdné pro prodejce časopisu. Prodejci mohou využívat zlevněné jízdné, mají možnost si měsíční kupon zakoupit za 100,- Kč místo běžné ceny 550,- Kč. Tato možnost skýtá prodejcům pocit soběstačnosti a sounáležitosti s běžně fungující společností.

Samozřejmě také pracovníci organizace poskytují celoročně klientům poradenství, jak v oblasti pomoci s doklady, uplatněním na trhu práci či se osobními záležitostmi prodejců.

Organizace nezaostává ani co se týče projektů na podporu svého fungování. Kromě angažování se v rámci veřejných sbírek také nabízí možnost přispět přes nějaký druhotný

produkt. Například na internetovém portálu zoot.cz, který se specializuje na prodej oblečení a módních doplňků, mají vlastní řadu navrženou různými českými designéry. Oblečení (popřípadě módní doplňky) jsou zhotoveny z kvalitních materiálů a jejich zakoupením odběratel podpoří činnost organizace a zároveň obdrží jedno vydání aktuálního čísla čtrnáctideníku.

4.3 Historie a vývoj organizace Nový Prostor

Jak již bylo zmíněno výše, Nový Prostor vznikl roku 1998. Inspirací mu byly obdobné zahraniční projekty, které skrze vydávání a prodeje tiskovin pomáhali řešit sociální situaci potřebných. Nulté vydání časopisu je datováno na 13. prosince roku 1999. Tehdy se jednalo o měsíčník nesoucí název Patron zabývající se především sociální tematikou a alternativní kulturou. Už po roce fungování Nový Prostor otevřel pobočky také v Brně, Plzni a Ostravě. Zároveň se v této době program sdružení rozšířil také do umělecké roviny, z řad prodejců vznikl bezdomovecký divadelní soubor Ježek a Čížek, který se těšil velké oblibě v rámci alternativní umělecké sféry. V roce 2001 byl časopis přejmenován na Nový Prostor. Po překlenutí nového století organizace sílila a její rozptyl aktivit se rozšiřoval. Opět vznikaly nové pobočky, tentokrát v Olomouci, Pardubicích a Českých Budějovicích. Organizaci se dařilo také v rámci kulturního hlediska, pod záštitou Nového Prostoru byly vydány sbírky fejetonů Jana Jiráka, které vycházely napříč jednotlivými čísly časopisu. Dále organizace začala spolupracovat s FAMU³⁷, nejlepší studentské filmy byly v podobě DVD vánoční přílohou Nového Prostoru. Velkým úspěchem bylo udělení ceny Výboru Dobré Vůle Nadace Olgy Havlové za vynikající realizaci street papers ředitelce Nového Prostoru Dagmar Kocmánkové. Za zmínku rozhodně stojí rok 2007, kdy s nově přijatým zákonem o sociálních službách č.108/2006 byla registrována sociální služba Nový Prostor jako sociální rehabilitace. O dva roky později oslavil Nový Prostor desáté výročí od vydání nultého čísla časopisu. Od té doby se organizaci podařilo sjednat řadu školení pro své pracovníky, prodejci měli možnost se vzdělat v oblasti počítačové gramotnosti nebo si mohli odnést množství stěžejních poznatků ze semináře o mezilidské komunikaci či semináře zaměřeným na informace ohledně trhu práce a hledání zaměstnání. Zároveň se Nový Prostor přičinil o další velmi zajímavé projekty. Uvedla bych například „Oběd pro dalšího“, projekt vzniklý za spolupráce restaurační sítě Lokál, kde je možné si ke svému pokrmu objednat položku oběd pro dalšího, návštěvník za jídlo zaplatí, následně restaurace

³⁷ FAMU – filmová a televizní Fakulta Akademie Múzických Umění v Praze

vystaví poukaz, který předá Novému Prostoru a ten rozhodne, komu ze svých klientů tento dar poputuje.

Řada let distribuce časopisu sebou přinesla také četné změny v redakčním týmu periodika, v současnosti je šéfredaktorem Tomáš Havlín. V neposlední řadě bych zmínila, že Nový Prostor je členem několika organizací, které stojí za pozornost.

Vedle Asociace společenské odpovědnosti³⁸ a Slušné firmy³⁹ je to také mezinárodní uskupení nesoucí název International Network of Street Papers (dále jen INSP), které dlouhodobě sdružuje napříč kontinenty organizace obdobného charakteru, které se snaží skrz provozování pouličního časopisu podporovat a pomáhat lidem v životní tísní. „Britskou obdobou časopisu Nový prostor jsou noviny The Big Issue. Byly založeny v roce 1991 a nabízejí bezdomovcům možnost výdělků, čímž u nich vytvářejí pocit sebedůvěry.“⁴⁰ Mimo již zmíněné noviny The Big Issue do této mezinárodní platformy spadá 110 street paperů z 35 zemí světa, publikovaných ve 24 jazycích. „Za dobu od vydání prvního street paperu v roce 1989, projekt podpořil více než 300.000 znevýhodněných osob. Denně prodává po celém světě 10.000 prodejců. V minulém roce bylo prodáno 23.3 milionů výtisků na celém světě. Nový Prostor se zapojuje do kampaně INSP "vendor week" (týden podpory prodejců street papers) a dalších projektů pořádaných INSP.“⁴¹ INSP každoročně pořádá celou řadu setkání, seminářů či jinak vzdělávacích aktivit. Nový Prostor měl tu čest, že v dubnu 2003 organizoval 8. Mezinárodní konferenci INSP v Praze.

4.4 Časopis Nový Prostor

„Nový Prostor je čtrnáctideník, který se nebojí kontroverzních témat a svým prodejem pomáhá uličníkům pod střechu.“⁴² Skrze tato slova prezentuje redakce svou tiskovinu. Troufám si říct, že jen tento úryvek o mnohém vypovídá a nastiňuje charakter časopisu. Rozhodně již z toho můžeme vydedukovat jakousi neformálnost, která je patrná napříč jednotlivými čísly. Samozřejmě věcné informace publikované v článcích jsou pravdivé a korektní, ale forma sdělení bývá častokrát spíše nenucená nežli vysoce sofistikovaná. Nový Prostor se zabývá současným děním, aktuálními kulturními a sociálními tématy.

³⁸ Asociace společenské odpovědnosti – snaha o rozvoj společenské odpovědnosti a udržitelného podnikání v České Republice; sdružuje a propojuje organizace z korporátního, neziskového, vzdělávacího i veřejného sektoru

³⁹ Slušné firmy – sdružování neziskového i ziskového sektoru, na základech slušnosti se snaží balancovat a naplňovat zájmy všech zúčastněných stran

⁴⁰ PRŮDKOVÁ, T., NOVOTNÝ, P. *Bezdomovectví* (2008), s. 59.

⁴¹ *Novyprostor.cz* [online]. Praha [cit. 2017-03-07].

⁴² *Novyprostor.cz* [online]. Praha [cit. 2017-03-07].

S tím je úzce spojena již zmíněná kontroverznost, časopis rozvíjí témata, která jsou v naší společnosti poměrně citlivá, a proto přetrvává tendence vyhýbat se jim. Na druhou stranu je ale fakt, že Nový Prostor vzhledem ke své čtenářské základně si toto může dovolit. Přestože není správné generalizovat, troufám si tvrdit, že samotné zakoupení Nového Prostoru vyžaduje osvětleného a empatického kupce, na čemž se pak odráží spektrum informací, ke kterým takový čtenář inklinuje.

Každé číslo zahajuje fejeton a rubrika Uličníci. V loňském roce byla již podruhé vydána sbírka fejetonů vycházejících v rámci Nového Prostoru, kniha nesla název Démonologie všedního dne a autorem byl Jan Stern, jehož fejetony nás vítají při otevření první dvojstránky v každém Novém Prostoru. Rubrika Uličníci vždy přináší rozhovor s vybraným prodejcem Nového časopisu, zpravidla je součástí sloupek Zprávy z ulice, kde se můžeme dozvědět jaké dění ovlivňuje aktuálně život lidí bez přístřeší. Poté následuje série článků, které vždy spadají pod ústřední téma časopisu, které se každých čtrnáct dní mění. Dále následují rozhovory, zajímavosti, referáty a kulturní složka, ve které najdeme komiks, křížovku, hudební a filmové typy, pozvánku na divadelní představení atd. Čísla bývají ukončena cizojazyčným článkem (nejčastěji anglického znění), který se vždy váže k tématice street papers a často je přebírán od organizace INSP. Tyto články najdeme pod označením Světozor. O grafickou podobu se stará Kamil Tamášek a internetová platforma lab-ad.

4.5 Prodejci Nového Prostoru

Prodejcem Nového Prostoru se může stát jakákoli osoba v obtížné sociální situaci. Jedinou podmínkou pro zapsání se do sociální služby sociální rehabilitace je dosažení a překonání šestnáctého roku života jedince. Klient nemusí vlastnit ani občanský průkaz, stačí pouze náhradní doklad, což tuto službu zpřístupňuje opravdu každému, kdo má zájem svůj život posouvat kupředu, přestože mu chybí veškeré prostředky. Jak víme, většina bezdomovců občanským průkazem či jakýmkoliv jinými doklady nedisponuje, takže se z tohoto hlediska stává velice stěžejní aspekt.

„Zájemce o prodej časopisu Nový prostor z řad bezdomovců se dostaví do centra prodeje, tzn. do sociálního zařízení, které poskytuje služby osobám bez domova a spolupracuje s občanským sdružením Nový prostor.

Je seznámen s kodexem prodejce a podepíše smlouvu o prodeji, ve které se mj. zavazuje k dodržování zásad obsažených v kodexu prodejce.⁴³ Během registrace do služby obdrží průkaz prodejce časopisu Nový Prostor, který zpravidla obsahuje základní údaje s fotografií a číslem plus měsíční kupon. Následně je prodejci přiděleno místo pro vykonávání jeho činnosti. Aktivita se řídí striktními pravidly, která jsou detailně popsána v již zmíněném kodexu prodejce.

Kodex zní následovně:

1. Nebudu prodávat bez platného průkazu opatřeného registračním číslem a mou fotografií, který budu při prodeji nosit na viditelném místě.
2. Nebudu prodávat mimo své přidělené prodejní místo uvedené na kuponu průkazky. Nebudu prodávat časopis s jiným číslem, než mám přidělené a uvedené na své průkazce.
3. Nebudu vědomě prodávat časopisy neregistrovaným prodejčům nebo je jinak podporovat.
4. Nebudu prodávat jiné zboží nebo časopisy současně s časopisem Nový Prostor.
5. Nebudu páchat kriminální nebo přestupkovou činnost, pokud jsem viditelně označen průkazem prodejce nebo mám-li s sebou časopisy.
6. Budu dodržovat zásady správného prodeje, abych nepoškodil ostatní prodejce nebo dobré jméno časopisu a organizace: nekouřit, nežebrat, nezdržovat, nebýt po dobu prodeje pod vlivem drog nebo alkoholu, správně a poctivě vracet peníze, nenadávat či vyhrožovat.
7. Budu dodržovat dobré vztahy se zaměstnanci organizace. Nebudu obtěžovat ostatní prodejce časopisu Nový Prostor a vyvolávat konflikty.⁴⁴

Každá zainteresovaná osoba se musí s výše zmíněným podrobně seznámit a je povinna pravidla respektovat. Dále se vyžaduje obeznámení s interními předpisy organizace. Kodex je mimo jiné doplněn instruktážním videem „Jak na prodej“, které blíže prezentuje prodejní strategii a základní komunikační požadavky. Poté končí teoretická průprava a následuje část praktická – zkusit si prodej v ulicích daného města. První tři výtisky časopisu dostane prodejce v rámci zkušebního režimu zdarma, další si kupuje standardně za polovinu ceny. První měsíc jedinec pracuje pod záštitou označení „nováček“.

⁴³ PRŮDKOVÁ, T., NOVOTNÝ, P. *Bezdomovectví* (2008), s. 58.

⁴⁴ Novyprostor.cz [online]. Praha [cit. 2017-03-12].

Období nováčka je jakási zkušební doba, kdy jedinec i organizace zjišťují, zda jim vyhovuje vzájemná spolupráce, a jestli novému prodejci práce v rámci možností vyhovuje a řádně se mu daří. Po počáteční fázi mají obě strany prostor k vyjádření, zda se tzv. nováček stane permanentním prodejcem a rozšíří tak řady prodejců Nového Prostoru.

4.6 Falešní prodejci

Jeden z dominantních problémů, s kterým se spolek potýká, je fungování falešných prodejců Nového Prostoru. Falešnými prodejci jsou nejčastěji osoby, které byli z programu organizace vyloučeni pro nedodržování pravidel sociální služby (např. požívání alkoholu či jiných drog během práce, žebrání peněz od kolemjdoucích). Neplyne z toho pouze finanční ztráta, ale především poškození pověstí prodejců a zhoršení jména platformy v očích širší veřejnosti. Tento nežádoucí jev se vyskytuje především v Praze, ale naneštěstí se v současné době přelívá i do jiných měst České Republiky. Nový Prostor usiluje o eliminaci těchto podvodů mnohými prostředky. Nejstěžejnější je asi seznamování čtenářů s touto otázkou a varování před riziky, které přináší. V každém čísle časopisu je odstavec představující tuto hrozbu a na internetových stránkách organizace je informací k tématu mnoho. Kromě faktických zpráv a instrukcí zde najdeme aktualizované mapy měst s přesným rozpisem konkrétních prodejců na daném místě, z čehož plyne, že nevidovaná osoba je prodejcem falešným. Organizace se snaží s nelegálními prodejci bojovat i skrze policejní složku, která falešným prodejcům neplatné průkazy postupně zabavuje. To bohužel ale situaci neřeší, falešní prodejci se snaží průkazy dále falšovat a na službě parazitují dále. Vymýcení tohoto fenoménu je dlouhodobým procesem a můžeme pouze doufat, že se postupně bude minimalizovat, až se vytratí úplně.

Odběratelé by v tomto měli být opatrní a obezřetní, vždy si pečlivě prohlédnout prodejci průkaz, který musí být viditelně umístěn. V případě kdy kupce zaregistruje falešného prodejce, měl by to neprodleně oznámit městské policii nebo zkontaktovat samotné pracovníky Nového Prostoru, kteří mají na svých webových stránkách telefonický kontakt sloužící přímo k tomuto účelu.

5 Praktická část

5.1 Cíl práce

Za cíl této kapitoly – praktické části, ale i celé mé bakalářské práce, si kladu zjistit význam organizace Nový Prostor. Prostřednictvím mé praktické části bych chtěla reflektovat, jak aktivity organizace hodnotí samotní prodejci Nového Prostoru, co pro klienty Nového Prostoru organizace znamená a do jaké míry přesahují aktivity organizace rámec prodejní činnosti. Přestože jsem se již v předchozí části své práce věnovala činnostmi organizace a snažila jsem se tuto problematiku celistvě obsáhnout, jednalo se o informace poskytovány přímo organizací a nyní bych ráda zjistila, zda pohled zaměstnanců a pracovníků organizace se shoduje, či je v rozporu s lidmi, kteří se skrze organizaci Nový Prostor snaží zlepšit svou aktuální nevyhovující životní situaci. Jako prostředek realizace své praktické části jsem zvolila metodu rozhovorů, které jsem vedla pomocí předem připravených výzkumných otázek. Jejich znění je následující:

- Jak jste se k práci v Novém Prostoru dostal/a?
- Jakým způsobem se změnil Váš život od doby, co jste začal/a pracovat v Novém Prostoru?
- Pomohli/poradili Vám pracovníci Nového Prostoru v rámci jiné otázky než samotné výdělečné činnosti?
- Cítíte ze strany pracovníků Nového Prostoru podporu k postavení se na vlastní nohy a zlepšení Vaší aktuální životní situace?
- Jak vnímáte, že Vás jako prodejce Nového Prostoru vnímá většinová veřejnost?
- Máte pocit, že se organizace snaží o sdružování svých klientů za účelem pocitu sounáležitosti a eliminací pocitu samoty?
- Jaký má pro Vás organizace Nový Prostor smysl?

5.2 Metodologie

Vzhledem k cíli mého bádání jsem se rozhodla pro kvalitativní výzkum. „Kvalitativní výzkum je proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní, holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách.“⁴⁵

Jako metodu jsem ve své práci použila hloubkový polostrukturovaný rozhovor (rozhovor pomocí návodu). „Hloubkový rozhovor umožňuje zachytit výpovědi a slova v jejich přirozené podobě, což je jeden ze základních principů kvalitativního výzkumu.“⁴⁶ Vycházela jsem ze svých předem připravených otevřených otázek, které jsem se snažila ohýbat podle aktuálního toku rozhovoru. „Návod k rozhovoru představuje seznam otázek nebo témat, jež je nutné v rámci interview probrat. Tento návod má zajistit, že se skutečně dostane na všechna pro tazatele zajímavá témata. Je na tazateli, jakým způsobem a v jakém pořadí získá informace, které osvětlí daný problém. Zůstává mu i volnost přizpůsobovat formulace otázek podle situace.“⁴⁷

⁴⁵ CRESWELL, J. W. Qualitative inquiry and research design: Choosing among five traditions (1998) In. HENDL, J. Kvalitativní výzkum (2005), s. 50.

⁴⁶ ŠVAŘÍČEK, R., ŠEĎOVÁ, K. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách (2007), s. 160.

⁴⁷ HENDL, J. Kvalitativní výzkum (2005), s. 174.

5.3 Výzkumný vzorek

V rámci své praktické části jsem oslovila pět pražských prodejců Nového Prostoru a provedla s nimi rozhovor. Některé z klientů (ty, kteří měli zájem) jsem pozvala na kávu na jejich oblíbená místa, na dvou byla z počátku zřejmá lehká nervozita a známé milé prostředí jim jistě v této situaci pomohlo. Na všechny respondenty jsem měla dostatek času, což se podle mého projevilo mnohdy obsáhlými odpověďmi, které zvětšují autenticitu a zvyšují výpovědní hodnotu responzí. Přestože jsem měla připraveny striktně formulované a předem vymyšlené otázky, používala jsem je jako již zmíněný návod. Snažila jsem se spíše o přátelský rozhovor s absencí komisního tónu, proto se mohou některé větné formule napříč rozhovory lišit, ačkoli jsou nositeli totožného významu. Veškerí respondenti mi během našeho rozhovoru prokázali značnou důvěru, čehož si moc vážím. Mnohé responze podle toho vypadají, jsou upřímné, někdy až dojemné.

Všichni dotazovaní souhlasili se zveřejněním našeho interview včetně svého křestního jména.

Přestože jsem celkem dělala pět interview, v rámci své bakalářské práce uvádím pouze tři, dvě zapojím do příloh práce. Nicméně ale ve svém závěrečném hodnocení praktické části budu vycházet a budu pracovat se všemi pěti rozhovory.

5.4 Rozhovor č. 1 – Paní Jana

Paní Jana prodává Nový Prostor na Florenci, v ulici Na Pořící v Praze. S paní Janou se již trochu známe, několikrát jsem si u ní koupila časopis a vždy jsme si povídali. Mnohdy zmiňovala problémy s bydlením, tak tímto tématem otevírám náš rozhovor.

Jak dlouho máte problémy s bydlením?

Od roku 2006

Takže už 11 let se táhnou vaše problémy... Jak se to vyvíjí?

Směřuje to k nejhorsímu, protože nový majitel mě chce vystěhovat, tedy nad prvním jsem vyhrála, po dvou soudech bylo rozhodnuto, že se stěhovat nemusím, ale on prodal potom celý dům, takže to začalo znova.

Zkoušela jste někdy využít jinou sociální službu, která by vám pomohla? Nějakou jinou podporu sociálních služeb ve vaší situaci?

V podstatě ani ne, protože se můžu jenom zeptat v NP, jestli něco neznají a zařídím si to sama, já jsem schopná si to sama zařídit, zajít si za úředníky.

Já jsem spíš myslela podporu ve smyslu hledání místa nebo případně jiného bydlení?

Ne, to nechávám jiným, který nejsou schopný..

Jak jste se dostala k práci pro Nový Prostor?

Od prodejce, který prodával od NP tam, kde bydlím, seznámila jsem se s ním že mi vždycky nabízel časopis a já jsem mu řekla, že nemám peníze a pak si všimnul, že se dívám, jestli tam není na stojanech METRO a on mi ho začal schovávat a tak jsme se seznámili. A já jsem si všímala, jak prodává, jak oslovuje lidi a tak, a taky jsem si od něj někdy ten časopis prohlídla, abych viděla, co v něm je. A nakonec, když už nebylo zbylí, když už jsem měla vyloženě hlad, když už jsem viděla, že všechno se zdražuje, a že nemám peníze, tak jsem se odhodlala, přemohla jsem stud, protože jsem se přece jenom styděla stát na ulici a došla jsem do Nového Prostoru. To bylo před rokem.

Jak jste s prací spokojená nebo naopak jaká na ní vidíte úskalí?

Jsem spokojená strašně moc. Já jako nepřestávám děkovat, že mě zaměstnali, že tu práci mám, protože mi to dodává jídlo, protože si přivydělám.

A teda každej den jídlo, to dříve nebylo, já jsem už před braním důchodu musela třeba tejdén jíst suchý housky nebo jsem chodila do sběru. A jíst pořád suchý housky, to je hnusný. Z toho pak už měl člověk i zaživačí těžkosti. Žít se s tím nedalo a teďko prostě vycházím dobře, i si můžu dovolit třeba poslat dopis na úřad. Mám peníze na známku, můžu si dovolit zaplatit takové drobnosti. Můžu si koupit i nový ponožky nebo punčocháče.

A úskalí? Není to třeba počasí?

To v podstatě není úskalí, protože se to dá řešit, že když jsou velký zimy, tak se můžu jít ohřát. Všichni prodáváme někde, kam se dá jít ohřát, já chodím naproti do obchodního centra do jídelní části. Všichni mě tam už znají a nevadí jim, že tam vysedávám. Holky z jednoho fastfoodu by v zimě nosí horkou vodu s citronem, někdy dokonce čaj.

Jak se k Vám chovají lidi kolem?

Velice dobře, je sice pravda, že se tu a tam vyskytne někdo, kdo jde kolem mě a zavolá třeba: „Jdi s tím do prdele!“ nebo takhle, ale to je opravdu jeden z mála, řekněme jednou za 14 dní.

Takže lidé, které to nezajímá, jdou prostě dál, a ti, co se zastaví, chtějí časopis?

Bývá to tak. Občas se zastaví i někdo, kdo nechce nic koupit a jen mi třeba popřeje hezkej den. Jsou vstřícný a to je hezký.

Jak se změnil Váš život od doby, kdy pracujete pro Nový Prostor? To už jste trochu řekla, hlavně v té oblasti peněz a jídla.

Ano, ale nejen to. Ty lidi člověka hodně podporují, protože člověk když zchudne, tak ztratí mnoho přátel a známých. Někdo mě třeba někam pozve, pozve mě jednou, zaplatí to, pozve mě podruhé, zaplatí to a potřetí se mu už nechce. A takhle to vodpadá a člověk se fakt vyčleňuje z toho kolektivu. A tady ty lidi mně dávaj pocit, že jako něco jsem, že jako se mnou soucítěj a jsou mi ochotný pomoci. Tohle je strašně moc dobrá podpora, to si málokdo uvědomí.

Mluvíte o lidech z Nového Prostoru, nebo o nás, co jdeme kolem?

V podstatě o obou dvojích, ale teď jsem mluvila o těch, co choděj kolem a kupujou Prostor. Ale třeba si ho ani nekoupěj, protože já chápu, že stojí peníze, ale aspoň se usmějou nebo pozdravěj. Prostě daj člověku pocítit, že je člověk.

Co se týče podpory ze strany Nového Prostoru, myslíte, že Vám pomohli i s něčím jiným nad rámec prodeje?

Strašně mi pomohl ten jejich přístup. Protože oni dělají pro nás maximum, už jenom to, že tam můžeme přijít, lidi se tam třeba choděj najíst, co prodávaj blízko, tak tam jdou, můžou tam použít toalety, můžou se tam umejt pořádně, sníst si v klidu to svoje jídlo. Sdružujou se tam taky, je to diskuzní kroužek, znají se, čili jim NP dává zázemí a v zimě tam je čaj a v létě pití na osvěžení, velká nádoba. A je to takový moc hezký prostředí tam. Jinak ty zaměstnanci dělají pro nás to, že třeba vypučej kazetu s filmem a prostě se sepíše, jestli mají o to lidi zájem a pak nám ho pustěj.

Využíváte toho? Získala jste skrze to nové známé?

Na film někdy chodím a prostě jsem se s těma lidma začala tak trochu bavit.

Řekla byste tedy, že Nový Prostor funguje jako komunita? Děláte společně víc věcí, víc aktivit?

Ano, určitě! Teď je tam třeba napsáno, že bude společný výlet, a lidi se můžou přihlásit, když chtějí na výlet a taky říct, kam by chtěli. Tam sem se nepřihlásila, ale až se budou opejkat buřty, tak se zase přihlásím.

A to se koná kde?

Někde na Praze 4, v kempu, tam dojedem a tam se to koná. A vánoční večírek jsme měli v nějaký hospodě, to pronajali sál, tam jsme dostali řízek a salát, a štrúdl ještě, a musím říct, že mě to tak pozitivně zasáhlo, že jsem z toho čerpala snad ještě dva měsíce. Vůbec jsme nemohla uvěřit, že mi něco takovýho tak strašně chybí. Dlouho jsem nebyla v žádný společnosti a najednou prostě tohle. A ještě jsme tam dostali dárek, chlapi dostávali troje ponožky a sprchovej gel pro chlapy, a my ženský rukavice a sprchovej gel pro ženský. Voňavej. Bylo to strašně dojemný.

Takže jsou ti pracovníci Nového Prostoru příjemní lidé?

Jsou! Hlavně hodně mladý a zapálený, ty lidi pořád něco vymýšlejí, jak by nám zlepšili život.

Cítíte ze strany Nového Prostoru podporu k samostatnosti, postavení se na vlastní nohy?

Stoprocentně! My, co to děláme pořádně třeba několik let, protože spousta lidí do toho přijde a je hned pryč, ale my co sme se takhle uchytili, tak ten zájem máme, jenomže bohužel my už nemáme jinou šanci, protože my co tam zůstáváme, tak to sou právě lidi jako já, padesát plus, hodně z nich je invalidních.

Paní Jano, mohla bych se zeptat, kolik Vám je let?

58, to už jako není vůbec na nic, to už ubejvaj síly, člověk už se musí starat, aby se postaral ze dne na den, většina lidí se snaží o bydlení, sehnat byt, aspoň, aby dožili slušně. Já jsem taky zkoušela, jestli bych nemohla bydlet někde od nějaký služby, mám ID na psychiatrii, mám diagnózu, tak sem zkoušela. Vím, že v Bohnicích je nějaký chráněný bydlení, ale tam by mě nevzali, protože řešej mnohem těžší pacienty. A ještě jsem se ptala na Invalidovně, tam je nějaká náboženská organizace a tam to bylo v podstatě stejný. A taky je to bydlení pro víc lidí dohromady a to já bych nechtěla. Já jsem zvyklá být sama.

Jaký má pro Vás Nový Prostor smysl?

Obrovský, naprosto obrovský! To je jako když člověku dají ruku a táhnou ho nahoru, je to veliká pomoc, opravdu báječná věc, nejlepší charita, jakou jsem poznala.

5.5 Rozhovor č. 2 – Pan Jaromír

Mým druhým respondentem byl pan Jaromír. S publikací křestního jména problém neměl, ale lokaci prodeje si pro zachování anonymity zveřejnit nepřál.

Jak dlouho žijete na ulici?

Asi od svezích dvaceti. Hodně jsem se flákal, tak mě naši vyhodili. Roky jsem bydlel u kamarádů, pak jsem začal zkoušet nějaký drogy. O tom mluvit nechci. Šlo to rychle. Přespával jsem u jednoho kamaráda, dělali jsme docela průsery, majitel ho vyrazil. Bylo léto, tak jsme začali spát po parcích, byli furt venku, nějak jsme to neřešili. Byli jsme hodně mladý. No a pak pomalu začala bejt zima a my jsme neměli kde bejt. Byli jsme v různých squatech. Občas jsem si někde něco vydělal, ale bylo to dost blbý. Pak jsem skončil v nemocnici a tam za mnou přišla máma a řekla mi, že mi pomůže najít místo na ubytovně. Šel jsem tam a bylo to dost divný zase žít v baráku. Máma furt brečela, jak vypadám, co se mnou je. Bylo mi jí líto a slíbil jsem jí, že si něco najdu. Otec se mnou nemluvil, furt spolu nemluvíme.

Jak jste se dostal k práci v Novém Prostoru?

Přes chlapa na ubytovně, ten to dělal a říkal, že to můžu taky zkusit. Jen jsem docela chlastal a to on říkal, že je problém, ať o tom mlčím.

Zkoušel jste využít jinou sociální službu?

Někdy jsem v zimě spal na jedný tý lodi, jestli se ptáte na tohle. Bylo to hrozný, hrozně moc lidí tam bylo. Ale bylo mi teplo.

Jak jste s prací u Nového Prostoru spokojen, jaká má práce úskalí?

Ze začátku to bylo dost těžký. Neuměl jsem už moc mluvit s cizíma lidma, styděl jsem se, nešlo mi ty časopisy prodávat. Ale pak se to zlepšilo. V Novym Prostoru jsem se bavil s jinýma lidma, ty mi poradili. Teď už mi to jde dobře a vydělám si hezky. Jak jsem furt na tom stejným místě, tak mě lidi znaj a jsou na mě zvyklý. Jednou mi začli nějaký lidi nadávat a chtěli mě i zbít, ale to bylo jenom jednou. Jindy je to dobrý, někdy mi třeba i někdo něco přinese. Bavim se s jednou pani, co dělá kuchařku ve školní jídelně a ta mi nosí jídlo. Je moc hodná.

Jak se změnil Váš život od doby, co pracujete v Novém Prostoru?

Hodně. Hlavně jsem přestal pít. Předtím mi to bylo jedno, ale pak mi práce začla jít, měl jsem peníze a už jsem o ní nechtěl přijít. Jel jsem na jeden výlet s lidma z Nového Prostoru a poznal tam jiný prodejce, s kterým jsem si sednul. Našel jsem si tam jednoho kamaráda, kterej bydlí na ubytovně se mnou v pokoji. On teď dostal místo jako uklízeč někde, má tam dobrý peníze, zkusím se tam taky dostat.

Máte pocit, že Vám Nový Prostor pomohl ještě něčím jiným než vyloženě prodejní činností?

Víte, oni to jsou malý věci, ale když jsem žil na ulici, tak jsem si na spoustu věcí odvyk. Potom když máte možnost k nim přijít a jenom si tam v klidu sednout a dát si čaj, třeba si tam půjčit knížku, to pro mě bylo úplně neuvěřitelný.

Takže cítíte ze strany Nového Prostoru podporu k samostatnosti, postavení se na vlastní nohy?

Jo, určitě! Teď mi právě pomáhaj dát dohromady dokumenty, abych mohl jít k tý úklidový firmě. Právě Jiřímu, tomu mému kamarádovi, takhle pomohli. Oni se fakt snažej nám pomoci. Vim, že jemu ještě našli nějakou jinou práci, ale tu on nechtěl. Už si nepamatuju proč. Jo a taky mi slíbili, že až budu mít ty dokumenty, tak mi pomůžou udělat průkazku do knihovny. Mam strašně rád sci-fi.

Myslíte si, že Nový Prostor a lidé kolem něj fungují jako soudržná komunita, nebo je znát mezi prodejci nějaká rivalita?

No, občas se najde někdo, kdo si stěžuje, že neprodal tolik časopisů, protože stojí na blbým místě. Ale většinou asi jsme spíš skupina. Nebo je hodně lidí, co se moc nezapojou, ale furt tu existujem společně prostě. Já rád jezdím na všechny výlety, když se pouští film, jdu se dívat, když je akce, jsem u toho. Mam tam hodně lidí rád.

Mluvíte o lidech z řad prodejců, či o pracovnících v Novém Prostoru?

O obojím. Jsou tam skvělí lidi. A i psi. Často s náma chodí dva, co mam fakt rád. Když mam peníze, koupim jim někdy i něco dobrýho, třeba párek. Už si mě pamatujou, a když se potkáme, tak jdou hned ke mně. To mi dělá radost.

Jaký má pro Vás Nový Prostor smysl?

Obrovský. Mam se hezky a myslim, že je to z velký části i díky lidem, co jsou kolem Novýho Prostoru. Jsem strašně rád, že zase mam místo, kam patřim.

5.6 Rozhovor č. 3 – Pan Rost’a

Třetím respondentem je pan Rost’a prodávající Nový Prostor na Praze 4, konkrétně u metra Budějovická. Je velmi veselý a teatrální. Je mu 45 let a je invalidním důchodcem. Má narušenou komunikační schopnost, trpí vadou křivosti. V přepisu rozhovoru k tomu neberu zřetel.

Je to tak, že žijete na ulici?

Ne, já mám rodinu, bydlím doma. Stalo se mi, že mám exekuci, chodí za mnou vymahači, šmejdi, ale už to asi bude zaplacený.

A jak dlouho prodáváte Nový Prostor?

Byl jsem na Můstku asi sedm let, teď jsem už dýl tady, tak rok..

Zkoušel jste využít pomoc nějaké jiné sociální služby?

Nepotřebuju sociálku, potřebuju si vydělat peníze.

Jak jste se k prodeji Nového Prostoru dostal?

Dělal jsem různé brigády a taky jsem rozdával Metro. Tam prodával jeden Prostor, koukal jsem na něj, na Ípáku byl furt, lidi si to od něj fakt kupovali, tak jsem si řek, že to taky zkusim.

Jak jste spokojený jako prodejce?

Dobrý, no, je to dobrý. Jen mě bolejí nohy a záda. Furt stát je blbý. Tak si občas sednu tady na schody, ale to zase nic neprodám. Žebrá tady jedna stará ženská se psem, tak když se chci protáhnout, tak ho jdu třeba na půl hodiny vyvenčit do parku. Ona mi věří a ten pes taky.

Jaká jsou úskalí prodeje?

Úskalí? Jak jako?

Co se Vám na práci prodejce nelíbí, co by mohlo být lepší?

Hlavně rání vstávání, jinak v pohodě. Ale teď už na to trochu prdím, mám objednávku a tu musím splnit a když jí nesplním, tak se strhávají peníze, ale mě nestrhávají, já to prodám, už to umim.

Jak se k vám chovají lidi kolem jako k prodejci Nového Prostor?

Dobře, normálně. Hodně se sem za mnou vracej lidi, co si sebe navzájem už pamatujem.

Jak se změnil váš život od té doby, co pracujete pro Nový Prostor?

Úžasně, hlavně se nenudím, pracuju a mám plno známejch, lidi mě tu znaj. Mám proč žít, nekouřím, nepiju. Ta exekuce se snad už vyřeší. Nevim, baví mě to. To prodávání je taková hra. Někdy se sám bavim tím, že vymejším šílený zvolání a pak se hrozně směju, když se na to někdo chytí.

Pomohli Vám v Novém Prostoru nad rámec prodeje, udělali pro Vás něco dalšího?

Ani ne, maj tam hodně bezd'áků, ty ty kurátorky potřebujou víc, ale myslim, že jim pomahaj, od toho tam jsou, ale já jsem toho nevyužil.

Myslíte, že Nový Prostor funguje jako komunita? Máte tam nějaké známé nebo jsou tam lidi, se kterými se nechcete kontaktovat?

No, jsou tam lidi, se kterýma nemusim být, ale normálně vycházim se všema, jsme na jedný lodi se všema. Jsou tam takový pochybný, s těma se nebavim. Jdu tam na výdejnu a dám si kafe a kouknu, kdo tam je, jestli zůstanu, nebo pujdu pryč.

Účastníte se někdy nabízených výletů nebo akcí?

To je stejný. Často počkám podle lidí, kdo se tam přihlásí a podle toho se rozhodnu. Někdo je moc nudnej, s tím si nesednu, mě baví akce a zábava. Procházky mě nebaví, ale třeba nákej sport, to je fajn, to jdu taky. Ale je tam hodně starejch už, tak to nebejvá tak často.

Cítíte ze strany Nového Prostoru podporu a snahu postavit se na vlastní nohy?

To víte, že jo, oni jsou báječný.

Jaký má pro Vás Nový Prostor smysl?

Života! Když sem neměl práci, bylo to, jako bych nežil. Smysl života má Prostor! Pro mě aspoň jo. Mam invalidní důchod a to by mi nestačilo, tak má pro mě práce, pravidelná práce smysl. Na vojně sem jezdil s náklad'ákem a vono se to urvalo a měl jsem bouračku, auto spadlo, tak mám invalidní důchod. Práce pro mě moc nikde nebyla a Prostor je super! Super!

5.7 Diskuze

Za cíl mé praktické části bakalářské práce jsem si kladla zjistit, jak aktivity organizace Nový Prostor vidí samotní klienti, co si o fungování organizace myslí, do jaké míry jim organizace skutečně pomáhá a jak velkou podporou jim je.

Domnívám se, že se mi od jednotlivých prodejců podařilo získat poměrně komplexní náhled na danou problematiku. Přestože skupina respondentů byla velmi úzká a nelze z toho soudit obdobné pocity u všech zbylých klientů Nového Prostoru, myslím si, že výsledky mého zkoumání by byly pro organizaci bezesporu úspěchem.

Jako velice stěžejní fakt vnímám již to, že čtyři z pěti dotazovaných uvedli, že jim Nový Prostor jako podpůrnou platformu v tíživé životní situaci doporučil někdo další ze své vlastní zkušenosti, což je evidentním důkazem toho, že nadměrně spokojených klientů organizace je razantně víc než pouze mých pět respondentů. Zároveň to svědčí o dobrém věhlasu, který organizace mezi danou komunitou bezesporu má.

Všech pět respondentů uvedlo, že jim vstup do organizace a společná participace pozitivně ovlivnila život, že se organizace se svým fungováním do života svých klientů promítla značně a razantně. Jednotlivé responze poměrně výrazně demonstrují, že organizace se snaží všemi dostupnými prostředky zlepšovat a zkvalitňovat život osob, které se do služby přihlásí. Vedle primární pomoci ve formě možnosti zaměstnání stojí celá řada dalších aspektů. Kromě osobního poradenství, které může například vést k praktické pomoci s doklady, vidím jako zásadní přínos ten lidský. Z rozhovorů je patrné, že se pracovníci svým konáním snaží vrátit mnohdy velmi zničeným osobám víru v lidské dobro a soudržnost skupiny. Společným oslavením Vánočních svátků klientům ukazují, že ač třeba o tom někdy sami pochybovali, jsou stále lidskými osobami patřícími do naší společnosti a nezaslouží si stát odstrčeni v koutě, zaslouží si prožívat malé i velké radosti, jako my všichni ostatní.

Co se týče dotazu, zda organizace Nový Prostor pomáhá svým klientům nad rámec prodejní činnosti, jsem opět dostala veskrze kladné odpovědi. Dva z pěti respondentů uvedli, že jim pracovníci Nového Prostoru již pomohli s řešením nějakého stěžejního problému (práce, bydlení). Třetí dotazovaná uvedla, že pomocí shledává pouhou možnost setrvání v příjemných prostorách organizace a empatický lidský přístup ze strany pracovníků. Další reakcí bylo, že dotazovaným pomůženo nebylo, ale pouze na základě toho, že o žádnou další pomoc nežádali a ani o ni zájem nemají. Tito dva klienti Nového

Prostoru zároveň uvedli, že v případě, kdy by pomoc potřebovali, neváhali by se na pracovníky Nového Prostoru obrátit a z jejich výpovědí bylo znatelně cítit, že mají důvěru v to, že pokud by daná situace nastala, pracovníci by jim pomohli vyřešit prakticky cokoli.

Veskrze všichni respondenti uvedli, že přestože se najdou čas od času lidé, kteří se k nim chovají neuctivě až hanlivě, je to spíše vzácným jevem. Oslovení prodejci reflektují, že mají s lidmi pozitivní vztahy, a že převládají kladné zkušenosti. Troufám si odhadovat, že všichni dotazovaní evidentně cítí, že se jejich společenské postavení stabilizovalo a na samotném okraji společnosti již nestojí.

Z otázky, zda lze považovat osoby sdružující se kolem organizace za jakousi soudržnou komunitu, jsem opět obdržela veskrze kladné reakce. Organizace skýtá mnoho možností, jak trávit volný čas společně, realizují různé aktivity a výlety. Účast je dosti podmíněna charakterovými rysy, samotáři se příliš nezapojují, naopak extroverti si možnost navazování nových vztahů a známostí skrze společné činnosti velmi cení.

Z výpovědí je zřejmé, že klienti Nového Prostoru mají k jeho pracovníkům důvěru a ví, že společně s jejich pomocí je skutečně možné něco změnit a vymanit se z palčivých nevyhovujících podmínek. Dotazovaní se taktéž vyjádřili k prostředí, které se s organizací pojí a považují ho za bezpečné útočiště, kam se mohou kdykoli uchýlit.

Každý rozhovor jsem zakončila otázkou, jaký má organizace Nový Prostor pro danou osobu smysl. Odpovědi byly rozličné, přesto ale měly totožný význam. Všech pět dotazovaných uvedlo, že Nový Prostor pro ně znamená opravdu hodně a že jim pomohl v celé řadě aspektů. Z odpovědí vyplývá nesporná dedukce, že všichni dotazovaní si velmi cení spolupráce s organizací a jsou vděční, že dostali skrze organizaci Nový Prostor možnost svůj život výrazně zlepšit.

Opatrný (1998) definuje sociální práci jako obnovu sociálního fungování klienta a tvorbu společenských podmínek pro tento cíl. Pokud tato stanoviska srovnáme s výsledky šetření, evidentně se shodují. Respondenti uvedli, že jim možnost opět pracovat a komunikovat s lidmi, obnovila pocit sounáležitosti vůči většinové společnosti a případná pomoc pracovníků Nového Prostoru s jejich zásadními problémy vedoucí k vyřešení tíživého jistě značně ovlivnila jejich obnovu v rámci sociálního fungování. Zároveň si, že organizace Nový Prostor se velice evidentně snaží rozbít předsudky ohledně bezdomovců a zlepšuje vzájemné vztahy mezi většinovou společností a bezdomoveckou scénou, čímž bezesporu

tvoří již zmíněné společenské podmínky pro snadnější opětovné začleňování klientů Nového Prostoru do společnosti.

6 Závěr

Fenomén bezdomovectví je problém, který se dlouhodobě nedaří nijak vyřešit. Stálým prohlubováním finančních rozdílů napříč jednotlivými členy naší společnosti se někteří lidé ocitají na hranici absolutní chudoby. Člověk, který se ocitne na ulici, se vedle nejvíce evidentní ztráty přístřeší musí vyrovnat také s absencí bezpečí, které domov bezesporu skýtá. S bezdomovectvím se dále pojí ztráta a přetrhání rodinných či přátelských vazeb, které mnohdy vyústí v sociální deprivaci daného jedince. Dlouhodobé setrvávání v neblahých podmínkách také vede k fyzickému strádání. Každý bezdomovec musí denně překonávat překážky, které si pravděpodobně ani neumíme představit. Jedná se o neuvěřitelně těžký životní stav, na jehož řešení by lidé neměli být sami.

Je velmi důležité, že existují osoby, kterým tyto palčivé záležitosti nejsou lhostejné, a které jsou ochotny se angažovat ku prospěchu druhých, potřebných. Není mnoho lidí, kteří jsou schopni efektivně a dobře s danou cílovou skupinou pracovat, navíc je třeba si uvědomit, že se jedná o značně psychicky náročné zaměstnání. Zdá se až nepochopitelné, že úsilí těchto osvědčených osob není nijak velebeno a je naopak mnohdy opomíjeno. Z toho důvodu vnímám jako obrovský úspěch výsledky mé praktické části, kdy samotní klienti Nového Prostoru vyjadřují vděk za pomoc a podporu, kterou od zaměstnanců dostávají. Takováto reflexe by mohla sloužit jako tzv. hnací motor, ujištění, že vynaložené úsilí není zbytečné.

„Nemusíme pochybovat o tom, že vztah ke klientovi je v pomáhajících profesích podstatnou složkou povolání. Příslušné dovednosti se však ve školách většinou neučí.“⁴⁸ Přestože jsem se během svého studia dozvěděla celou řadu stěžejních poznatků, které mi mimo jiné velmi pomohli při psaní mé bakalářské práce, myslím si, že by bylo velmi přínosné rozšířit praktickou část výuky, více chodit do terénu a s palčivými tématy speciální pedagogiky se seznamovat na vlastní oči.

Za cíl mé bakalářské práce jsem si vedle primárního aspektu celistvého obsáhnutí tématu organizace Nový Prostor také kladla zmapování bezdomovecké otázky s veškerými stěžejními hledisky. Oba tyto aspekty se mi podařilo dodržet. V rámci praktické části jsem poznala zajímavé osobnosti a vyslechla si velmi silné životní příběhy. Neuvěřitelně si vážím této cenné zkušenosti.

⁴⁸ KOPŘIVA, K. Lidský vztah jako součást profese (2013), s. 15

7 Použitá literatura a další zdroje

BARTÁK, Miroslav. Zdravotní stav bezdomovců a jeho determinanty. Zdravotnictví v ČR 2004, roč. 7, č. 2.

BEDNÁŘOVÁ, Z., PELECH, I. Slabikář sociální práce na ulici: supervize, streetwork, financování. Brno: Doplněk, 2003. ISBN 80-7239-148-8

HENDL, J. Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2

HRADECKÁ, V., HRADECKÝ, I. Bezdomovství - extrémní vyloučení. Praha: Naděje, 1996. ISBN 80-902292-0-4

JARÁ, M. Cesta k Naději. Diplomová práce. Praha: UK PEDF, 2014.

KOPŘIVA, K. Lidský vztah jako součást profese. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0528-9

MAREK, J., STRNAD, A., HOTOVCOVÁ, L. Bezdomovectví v kontextu ambulantních sociálních služeb. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0090-1

MAREŠ, P. Sociologie nerovnosti a chudoby. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. ISBN 80-85850-61-3

MATOUŠEK, O. Slovník sociální práce. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-549-0

MATOUŠEK, O. a kol. Základy sociální práce. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0211-0

OPATRŇY, A. Pastorační péče v méně obvyklých situacích. Praha, Pastorační středisko sv. Vojtěcha při Arcibiskupství pražském, 1998.

PRŮDKOVÁ, T., NOVOTNÝ, P. Bezdomovectví. Praha: Triton, 2008. ISBN 978-80-7387-100-0

ŠVAŘÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K a kol. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0

VAGNEROVÁ, M., CSÉMY, L., MAREK, J. Bezdomovectví jako alternativní existence mladých lidí. Praha: Karolinum, 2013. ISBN 978-80-246-2209-5

VIDOVIČOVÁ, L. Příjmová chudoba a materiální deprivace seniorů: subjektivní a objektivní. Praha: VÚPSV, 2015. ISBN 978-80-7416-215-2

Internetové zdroje:

<https://www.novyprostor.cz>

<http://www.nadeje.cz/>

8 Přílohy

Příloha 1

Rozhovor č. 4 – Pan František

Čtvrtý dotazovaný se mi představil jako pan Franta. Prodává Nový Prostor nedaleko tramvajové zastávky Vodičkova.

Jak dlouho žijete na ulici?

Uplně na ulici jsem se nikdy nedostal. Dlouhou dobu jsem žil na ubytovně. Zkusil jsem nějaký squaty, ale to pro mě nebylo. Potřebuju žít v čistotě a tam to fakt nešlo. Teď bydlím v bytě, starám se o maminku, je nemocná, bydlím s ní.

Zkoušel jste využít jinou sociální službu?

Ne, nic, nikdy.

Jak jste se k práci pro Nový Prostor dostal?

Když jsem přišel o práci, věděl jsem, že něco dělat musím. Chodil jsem po městě a přemejšlel jsem, co bych dělal. No a pak jsem na Karláku potkal jednoho známýho, kterej v té době pro Prostor pracoval, domluvili jsme se, že mě jednou vezme sebou, no a tak to začlo.

Jak jste s prací spokojen, jaká má úskalí?

Předtím jsem prodával v Karlíně, moc lidí si to ode mě nekupovalo. Teď jsem tady a není to lepší. Nevím. Málo lidí kupujou, to je blbý. Jinak jsem spokojenej. Ta práce je fajn, člověk je venku, když je hezky, tím líp.

Jak se k Vám chovají lidi kolem jako k prodejci?

Dobře. Hodně lidí jen projde a nepodívá se na mě, ale hodně lidí i když si časopis nekoupí, tak se třeba usměje. Někdy na mě někdo zařve: „Najdi si práci!“, ale to je třeba jednou za měsíc. Dělej to většinou pubertáci.

Jak se změnil Váš život od doby, co pracujete pro Nový Prostor?

Mam víc peněz, to je skvělý, můžu se líp starat o maminku. Jsem za tu práci vděčnej, ale nechci to dělat dlouho. Vnucovat se, to není nic pro mě.

A co byste chtěl dělat dál?

Dlouho jsem dělal v nemocnici. To mě bavilo, byl jsem v tom dobrej. Dělal jsem pečovatele. Lidi si mě vážili a měl jsem víc peněz. Pak přišla nová hlavní sestra a tý jsem se nelíbil a tak mě vyrazila. No a pak jsem měl problém se zubama. Takže čekám, až dostanu nové zuby, takhle mě nikam nechtěj, ale mam domluveno, že s novejma zubama mě vezmou do Motola. To bude skvělý.

Pomohl Vám Nový Prostor nad rámec prodeje?

Nepomohl, já jsem po nich nikdy nic nechtěl. Maj dost práce s jinejma, já si všechno zařídím sám. Ale pracujou tam samí milí mladí lidi, kdybych něco potřeboval, určitě by mi pomohli. Ale já nic nepotřebuju. Jen tu lepší práci.

Trávíte volný čas s někým z Nového Prostoru, máte pocit, že Nový Prostor funguje jako komunita?

Určitě jo. Furt je spousta akcí, oni se fakt snažej dělat vám radost. Já tam moc nechodim, jsem radši sám. Chodim rád na procházky. Ale když se jde někam do ven, tak to jdu. Třeba na podzim jsem s nima šel do zoo, mam rád zvířata. A určitě pujdu na buřty na Braníku, to je fajn, tam jsem byl i loni.

Cítíte ze strany Nového Prostoru podporu k samostatnosti, postavení se na vlastní nohy?

Já osobně moc ne, protože jsem jim od začátku řek, že mam teď krizi, ale nebudu u prodávání dlouho, brzo se vrátim do nemocnice. Takže se mě spíš zeptaj: „Čau Lád’o, jak to vypadá se zubama?“, zasmějem se a tím to končí. Ale vim o jinejch, kterejm radí jak si najít lepší práci. Dokonce občas zařizují nějaký kurzy, ale to bych nechtěl.

Jaký má pro Vás Nový Prostor smysl?

Já to vidim tak, že je to nejlepší řešení, když člověk nemá peníze. Pro spoustu lidí je to jediná možnost, nedokázali by chodit na úřady žádat o nějaký dávky nebo si najít nějakou jinou pomoc. Lidi z Novýho Prostoru se nekoukaj na nikoho skrz prsty a prostě vám pomůžou. Myslim, že to pro spoustu z nás znamená hrozně moc. A to já jsem na tom ještě dobře, myslim, že pro hodně lidí to znamená ještě daleko víc, skoro nějakou spásu nebo tak.

Příloha 2

Rozhovor č. 5 – Paní Martina

Paní Martinu dlouhodobě potkávám nedaleko stanice Palackého náměstí.

Jak dlouho žijete na ulici?

Sedm let.

Jak jste se dostala k prodeji Nového Prostoru?

Tehdá jsem posedávala se známými holkama a jedna z nich se do Prostoru chtěla přihlásit. Bavily se tam o tom spolu, že jim to někdo doporučoval. Tak jsme se tam jednou šly podívat a byly tam na nás moc milí. Tak už jsme tam zůstaly.

Takže Nový Prostor společně s Vámi začala prodávat i Vaše přítelkyně?

Ano, začla, ale docela brzo odešla. Ona byla mladší než já, ještě šikovná, našla si něco lepšího.

Zkoušela jste před prací v Novém Prostoru využít nějaké jiné sociální služby?

Asi ne. Nechtěla jsem se nikde ptát nebo tak.

Jak jste s prací u Nového Prostoru spokojená?

Vlastně jsem moc spokojená. Vydělám si hezky. Jenom v zimě je to těžký. Déšť mi nevadí, schovávám se pod jednu stříšku, ale se zimou si neumím poradit. Loni jsem v Prostoru dostala fakt tlustý rukavice, ale i když je mám, zima se do mě prostě dá. Když je nejhůř chodím se ohřát dolu do metra.

Jak se k Vám chovají lidé jako k prodejkyni Nového Prostoru?

Lidé jsou většinou fajn. Málo kdy se stane, že by mě někdo urážel. Naposledy to bylo třeba před půl rokem. To byla hrozně divná chvíle. Nějakej mladej kluk se mě zastal, neznala jsem ho, ale on se za mě s tím druhym klukem hádal. Cítila jsem se trapně, ale byla jsem ráda. Pak už jsem žádnýho z nich neviděla. Je tady po okolí dost kanceláří atak, chodí tady hodně lidí, některý mě třeba aspoň pozdraví, popřejou hezký den, ikdyž si nekoupí časopis. Ale to mě vždycky potěší.

Jak se změnil Váš život od doby, co prodáváte Nový Prostor?

Hlavně tím, že má muj život zase řád. Musim brzo vstávat. Dodržuju pravidla jako jiný spořádaný lidi. Můžu si sama sebe za to vážit.

Pomohl Vám Nový Prostor nad rámec prodeje?

Ano! Měla jsem problémy s bydlením a pomohli mi to vyřešit.

Scházíte se s jinými prodejci Nového Prostoru, účastníte se společných aktivit?

Dřív jsem se účastnila docela často. Mám tam odtud hodně známých. Když tam jdu, tak se rovnou zdržím, vždycky tam potkám dost lidí a povídáme si. Ale na výlety moc nejezdím. Teď hodně času pletu. To je moje nejnovější záliba. Dělán to měsíc. Koupila jsem si poctivou vlnu a pletu si věci na zimu. Už mam ponožky a šálu. Je to sice drahý, ale snad mi bude konečně teplo!

Cítíte ze strany NP podporu k samostatnosti, postavení se na vlastní nohy?

No, oni podle mě umí poznat, kdo je toho schopnej a kdo ne. Na mě tam jsou moc hodní, pomohli mi s tím bydlením, ale že by mě tlačili do jiný práce to ne. To musí asi člověk chtít sám a já myslím, že bych nic jinýho nezvládala. Nebo možná jo, ale nechci. Jsem takhle spokojená.

Jaký má pro Vás Nový Prostor smysl?

Veliký! Určitě je pro mě strašně důležitý!